

ДОКЛАД ЗА
СЪСТОЯНИЕТО НА
ОТБРАНАТА И
ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

2017

Република България
Министерски съвет
София, март 2018

От всички пороци най-опасният е бездействието. Когато ви поверят една операция, не казвайте: „Има време да обмисля“. Никога няма достатъчно време. Мисли върху нея – деня и нощя. Помни, че великите дела не са плод на гениалност, а на грамаден изразходван съзнателен и подсъзнателен труд на обикновен ум, въоръжен със знания.

(генерал-лейтенант Георги Вазов, 1860-1934)

Докладът за състоянието на отбраната и въоръжените сили е изготвен в изпълнение на чл. 23 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България. Той представя на Народното събрание и българското общество отчет за постигнатите резултати в сферата на отбранителната политика през 2017 г.

В разработването на Доклада участваха над 100 експерти от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, Съвместното командване на силите, Сухопътните войски, Военновъздушните сили, Военноморските сили и Силите за специални операции.

При реализирането на отбранителната политика през 2018 г. правителството и Министерството на отбраната ще се съобразяват с одобрените от Народното събрание в този доклад оценки, анализи и изводи и прилагат приетите насоки за развитие на способностите на българските въоръжените сили.

София, март 2018 г.

Съдържание

1. Резюме	3
2. Управленски подходи и приоритети в отбранителната политика	6
2.1. Изменения в средата на сигурност	6
2.2. Развитие и функциониране на Министерството на отбраната като модерна институция на демократична държава	7
2.3. Политика на прозрачност и отчетност	8
2.4. Ресурсна среда.	11
3. Национална и евроатлантическа сигурност и отбрана, международен мир и стабилност	16
3.1. Европейски съюз – обща политика за сигурност и отбрана.....	16
3.2. НАТО – колективна отбрана и съюзна политика за сигурност	17
3.3. Мерки за укрепване на доверието и сигурността	18
3.4. Международно сътрудничество	19
4. Въоръжени сили и отбранителни способности	21
4.1. Сухопътни войски.....	22
4.2. Военновъздушни сили.....	25
4.3. Военноморски сили	28
4.4. Способности за специални операции	31
4.5. Изпълнение на мисиите на въоръжените сили	33
4.6. Съвместна подготовка.....	36
4.7. Развитие на националните концептуални и доктринални документи.....	38
4.8. Въоръжение и техника	39
4.9. Развиване на способности в сътрудничество със съюзници и партньори	42
4.10. Технологични, изследователски и развойни проекти	43
4.11. Освобождаване и утилизация на излишни бойни припаси	43
5. Хората в отбраната	44
5.1. Състояние на окомплектоването на Министерството на отбраната и въоръжените сили	44
5.2. Набиране и кариерно развитие	45
5.3. Военно-образователна система	46
5.4. Социален статус и мотивация.....	47
5.5. Политика на социално сътрудничество	48
6. Поддръжка и осигуряване на отбраната.....	50
6.1. Разузнаване.....	50
6.2. Логистично осигуряване	50
6.3. Инфраструктура на отбраната	52
6.4. Комуникационно и информационно осигуряване	54
6.5. Сигурност на информацията	54
6.6. Киберотбрана	55
6.7. Военна стандартизация, сертификация и кодификация	56
7. Изводи.....	57
8. Направления за съсредоточаване на усилията.....	61

1. Резюме

През отчетния период продължи изпълнението на Програмата за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България 2020 (Програма 2020) и основаващия се на нея План за развитие на въоръжените сили 2020 (План 2020). За да се отговори на нарастващите изисквания към отбранителните способности на страната в променената стратегическа среда, стартира преглед на изпълнението на Програма 2020 и преглед на План 2020.

Българските въоръжени сили са в състояние със затруднения и повишен риск да изпълняват задачите си по мисиите, произтичащи от конституционните задължения по гарантиране на суверенитета, независимостта и териториалната цялост на страната в рамките на колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. Отделни задачи по мисия „Отбрана“ и мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“ се изпълняват с ограничения. Това се дължи на недостатъчния бюджет, отпускан за отбрана като процент от БВП, нарастващата некомплектованост с личен състав и лошото състояние на остарялото въоръжение и бойна техника. Независимо че продължи работата по големите приоритетни проекти за модернизация на българските въоръжени сили съгласно Програма 2020, нито един от тях не беше стартиран през годината. Предвидените за целта средства от централния бюджет не бяха изцяло усвоени по предназначение.

Република България все още остава далеч от изпълнението на поетия на срещата на върха на НАТО в Уелс ангажимент да отдели 2% от БВП за отбрана. Министерството на отбраната координира работата по разработването на Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2 % от БВП до 2024 г., приет от Министерския съвет на 04.01.2018 г. Така Република България изпълни поетия от всички съюзници ангажимент по време на специалната среща на върха на НАТО на 25 май 2017 г. в Брюксел. Планът е предпоставка за преодоляване на дефицита от критично необходими способности за изпълнението на конституционните задължения на въоръжените сили, осигуряването на ефективен принос към НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС и реализацията на ключовите решения от срещите на върха на Алианса в Уелс (2014) и Варшава (2016).

Въпреки усилията за набиране на нов и задържане на подготвен личен състав, проблемът с некомплектоваността с военнослужещи в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия (20%) продължи да се задълбочава. От видовете въоръжени сили най-тежко засегнати остават Сухопътни войски, които имат най-голям принос към операциите и мисиите на НАТО и ЕС, както и към операциите по охрана на границата. Комплектуването на въоръжените сили с резервисти продължава да се осъществява с много сериозни затруднения, като доброволният резерв остава попълнен едва на 17%. Отпуснатите финансови средства по списъчния, а не по щатния личен състав силно ограничаваха възможността за попълване на вакантните длъжности. Окомплектоване на декларираните формирования се извършваше с условности, което предизвика компромиси при изпълнението на поети съюзни ангажименти.

С активното участие на Министерството на отбраната беше актуализирана Стратегията за национална сигурност като основополагащ стратегически документ за цялата система за национална сигурност. Актуализирани бяха отбранителните ѝ аспекти. Продължи прегледът на националните доктринални документи в областта на отбраната, с цел поддържането им в съответствие със средата на сигурност, законодателството, провежданите политики и съюзните публикации. Промените в актуализираната Национална отбранителна стратегия (2016) дадоха отражение върху прегледа на Доктрината на въоръжените сили.

Съгласно промените в ЗОВСРБ, 68 бригада „Специални сили“ беше изведена от състава на Сухопътните войски и премина на пряко подчинение на Началника на отбраната.

Беше направен анализ и оценка и бяха обобщени постъпилите предложения от участниците в процедурата за придобиване на нов тип боен самолет - Португалия с логистичен пакет САЩ, Швеция и Италия. Служебното правителство взе решение да класира на първо място шведската оферта за изстребителите "Грипен". По случая в 44-то Народно събрание беше създадена временна

парламентарна комисия за проучване изпълнението на процедурата по избора, която изготви и прие доклад, одобрен и от Народното събрание на 05.10.2017 г.

Република България, като страна от Източния фланг на НАТО, продължи да допринася за изпълнението на мерките от Плана за готовност за действие на Алианса, както и за изпълнението на мерките за адаптирано предно присъствие на НАТО в Черноморския регион. Следвайки решенията от срещата на върха във Варшава от 2016 г., където бе подчертана необходимостта от адаптирано предно присъствие по югоизточния фланг, съюзниците одобриха мерки в сухопътната, морската и въздушната област за Черно море. За изпълнението на една от мерките беше подготвен за афилиране към многонационалната бригада в Румъния един български механизирани батальон, който да участва в съвместната подготовка на бригадата от 2018 г. и бяха предприети действия за изграждането на структура за изпълнението на регионална морска координираща функция на наша територия.“

Динамиката на средата на сигурност в Черноморския регион наложила прилагането на нови подходи и способности от страните-членки на НАТО за използване на дежурните сили и средства за осигуряване на въздушния суверенитет. За изпълнение на мерките по гарантиране на сигурността на съюзниците и за усиление на охраната на въздушното пространство на страната, от 15.07 до 01.11.2017 г. беше изпълнена съвместна мисия със сили и средства на Република България и Република Италия. Продължи и изпълнението на споразуменията за презгранични операции за охраната на въздушното пространство с Румъния и с Гърция. Продължи работата по разработването на двустранно споразумение за такива операции и с Турция.

В следствие на негативните промени в геостратегическа среда на сигурност в непосредствена близост до нашата територия и нарушеният баланс на силите в Черно море, подготовката на щабовете и формированията от въоръжените сили беше насочена приоритетно към отработване на задачи по мисия „Отбрана“. По тази мисия акцентът беше поставен върху подготовката на въоръжените сили по поддържане и усъвършенстване на съществуващите способности за водене на операции. Съществено внимание беше отделено на подготовката на въоръжените сили, насочена към запазване на придобити способности от участие в реални бойни операции.

В рамките на наличните финансови средства с предимство се осигуряваше оборудването, подготовката и участието в съвместни многонационални учения и тренировки на декларираните формирования за колективната отбрана на НАТО. В продължение на изпълнението на Мерките за сигурност на Алианса на територията на Република България бяха проведени международни учения. Акцентът беше поставен върху подготовката на най-мощното учение на НАТО за годината „Saber Guardian 17“.

Приет беше „Национален план за оказване на поддръжка от Република България като страна-домакин на сили на НАТО“, с цел създаване на оптимална организация за използване на национални ресурси, координация и взаимодействие между държавните органи при оказване на поддръжка от Република България като страна-домакин на сили на НАТО при провеждане на учения и операции на територията на страната.

В изпълнение на мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“ формирования и отделни военнослужещи участваха в осем мисии и операции зад граница. Общият брой военнослужещи, предвидени за участие в планираните през годината ротации беше около 907, включително и приносът към Силите за отговор на НАТО и ротата от междинният резерв за операция на ЕС в Босна и Херцеговина „АЛТЕА“ и Силите за бърз военен отговор на ЕС. В сравнение с 2016 г., когато общият брой на военнослужещите в мисиите и операциите зад граница беше около 760, през 2017 г. има повишение от около 19%.

Република България продължи да участва в мисията на НАТО в Афганистан „Решителна подкрепа“. Отчитайки важността на постигането на сигурност и стабилност в Афганистан, което способства и за намаляване на миграционния натиск към Европа, както и повишените изисквания по организацията на дейностите на терен, страната ни увеличи присъствието си в Афганистан с още 50 военнослужещи.

В изпълнение на мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“ 99 формирования за овладяване и/или преодоляване на последиците от бедствия поддържаха постоянна готовност за оказване на помощ на населението. Формированията участваха в 69 мероприятия по оказване на помощ на населението при тежки зимни условия, пожари, наводнения и транспортиране на болни за нуждите на Министерството на здравеопазването, като бяха изпълнени задачи общо с 1198 души личен състав и 184 бр. техника. Формированията за неутрализиране на невзривени бойни припаси изпълниха задачи по унищожаване на бойни припаси, открити на територията на страната, застрашаващи живота и здравето на гражданите. Изпълнени бяха 106 мероприятия и бяха унищожени 842 бойни припаса от различни видове и 15 129 бр. електродетонатори. Общо при изпълнение на задачи по оказване на помощ на населението при бедствия до 31.12.2017 г. бяха изразходени над 250 000 лв., които следва да се възстановяват на Министерството на отбраната.

Продължи участието на военнослужещи в операцията за подпомагане на структурите на МВР¹ в охраната на българо-турската граница и в операция по логистична поддръжка на МВР. Средно месечното участие на личен състав и техника от въоръжените сили в операциите по българо-турската граница е около 240 военнослужещи и 70 единици техника.

Съгласно Закона за противодействие на тероризма беше проведена целенасочена подготовка на военните формирования, определени за противодействие на тероризма и бяха развити способности по предотвратяване на терористични актове, изолиране районите на осъществяване такъв, ограничаване и ликвидиране на щетите и неутрализиране на терористични групи.

Приоритет в дейността на командирите от всички степени беше подготовката на формированията, определени за участие в мисии извън територията на страната, както и тези от декларираните за НАТО и ЕС сили. В условия на недостиг на финансови средства продължи изпълнението на Пакет „Цели за способности на НАТО 2013“ (ЦС 2013) и поетите от страната ангажименти по 55 цели и за подготовката на 50 формирования към колективната отбрана. Приет беше и новият пакет ЦС 2017, съгласно който страната пое ангажимент по изпълнението на 59 ЦС и подготовката на 46 формирования за участие в колективната отбрана. Новият пакет осигурява приемственост с Пакет ЦС 2013, но с пренасочването на усилията от операции в отговор на кризи към операции за колективна отбрана.

Министерството на отбраната взе участие в процесите, свързани с изпълнението на приоритетите на Глобалната стратегия на ЕС за външна политика и сигурност. Министерството на отбраната работи активно и по подготовката на Българското председателство на Съвета на ЕС през първата половина на 2018.

Република България се присъедини към Постоянното структурирано сътрудничество на ЕС в отбраната. Тази инициатива предоставя нови възможности за съвместно изграждане на способности, но същевременно изисква и конкретни ангажименти и усилия. Република България работи по три проекта – трансгранично придвижване и транспорт на войски и военни товари с водеща нация Нидерландия, изграждане на мрежа от логистични хъбове на ЕС с водеща нация Германия и надграждане на системата за морско наблюдение с водеща нация Гърция.

Съгласно План 2020 беше създаден „Център за управление и киберотбрана“ в състава на Стационарната Комуникационно-информационна система (КИС), който ще изпълнява функции и задачи на оперативно и техническо ниво за превенция, защита и реагиране на кибератаки срещу КИС на въоръжените сили. Стартира и процедура по присъединяване на Република България към Центъра за изследване, изграждане и усъвършенстване на способности по киберотбрана на НАТО (CCD COE) в Талин, Естония.

¹ Министерството на вътрешните работи

2. Управленски подходи и приоритети в отбранителната политика

2.1. Изменения в средата на сигурност

През 2017 г. задълбочаването на процесите на дестабилизация в регионите на конфликти с геополитическа значимост, експанзионистичната политика на редица големи държави и предприеманите от тях действия за повишаване на военния им потенциал създадоха сериозни предизвикателства пред сигурността на Република България. Геостратегическият и военен баланс в региона на Черно море остана нарушен вследствие на кризата в Украйна и незаконното анексиране на Кримския полуостров. Кризисните процеси в Близкия изток, Африка и в някои страни от Централна Азия, наред с влошаващите се икономическа и хуманитарна обстановка, оформиха зона на нестабилност в регионален и глобален план.

Хибридните заплахи, в почти всички свои прояви, но особено международният тероризъм и киберпрестъпността, оказваха съществено влияние върху средата на сигурност. Детайлните оценки и анализи на средата на сигурност дават основание да се счита, че с възможното в средносрочен план нарастване на интензивността и разширяване на съществуващи, както и възникването на нови кризи и конфликти в близки до Република България държави и региони. В тази връзка, нарастват изискванията за повишаване на способностите на страната ни, свързани със системата за ранно предупреждение и оповестяване.

Терористичната заплаха за Европа от религиозно мотивирани групировки се увеличава вследствие на благоприятната среда за разпространяване на идеите на радикалния ислям сред част от мюсюлманските общности в Западна Европа и на Балканите, създадените в Близкия изток и Северна Африка логистични бази и завръщащите се от конфликтните зони чуждестранни бойци, които притежават реален боен опит.

Миграцията се превърна в задълбочаващ се проблем за демократичните общества и икономиките на транзитните и приемащите държави. Ситуацията в Близкия изток, Централна Азия и Африка генерираха рискове от повишаване на мигрантския натиск, който влияе негативно върху сигурността на държавите в Европа, в т.ч. Република България. Рискът от преминаващи през страната чуждестранни бойци, инфилтрирани в миграционните потоци, създава предпоставки за формиране на терористични и логистични клетки на наша територия, както и за радикализиране на групи и лица.

В областта на **киберпрестъпността** се наблюдаваше тенденция на постоянно усъвършенстване на формите и методите за откриване на незащитени пространства и технологични пропуски в Интернет с цел нарушаване на функционалността на персоналните, корпоративните и правителствените комуникационно-информационни системи, включително тези с военно и специално предназначение. Продължава активното използване на киберпространството за пропагандиране на радикални идеи, привличане на поддръжници, манипулиране на общественото мнение, отправяне на заплахи и разпространяване на дезинформация.

Местоположението и значението в геополитически аспект на Балканския полуостров, разнопосочната външнополитическа ориентация на държавите от региона, политическата несигурност и близостта до основните кризисни райони предопределят атрактивността му като оперативно поле за **работата на редица разузнавателни служби**. Активността им представлява траен риск за сигурността и на нашата страна.

Запазиха се някои от рисковете за дестабилизиране на обстановката в страни от Западните Балкани, поради **прояви на национализъм и наличието на междуетнически и религиозни противоречия**. Действията на външни сили, насочени към дестабилизиране на политическия процес и на етническо и религиозно помирение, както и за разпространяване на радикални идеологии и практики, представляваха потенциален рисков фактор за сигурността в региона.

Замразените конфликти в постсъветското пространство продължиха да бъдат източник на напрежение. Незачитането на териториалната цялост на независими държави, провеждането на информационни операции и масовото използване на хибридни стратегии подкопават доверието и значително затрудняват връщането към диалога и намирането на трайни политически решения, свързани със сигурността на европейския континент.

2.2. Развитие и функциониране на Министерството на отбраната като модерна институция на демократична държава

Въвеждането на системи за управление и контрол на качеството в централната и местни администрации в Р България е залегнало в Стратегията за развитие на държавната администрация (2014 - 2020 г.) и Закона за администрацията. До края на 2020 г. се очаква около 350 административни структури в страната да въведат системи за управление и контрол на качеството на администрациите си. В тази връзка през втората половина на 2017 г. в Министерството на отбраната стана една от първите български институции, въвела подобна система чрез участието си в проекта² „Въвеждане на Обща рамка за оценка“³ на Института по публична администрация

Тази система предоставя рамка за самооценка, която концептуално е сходна с основните модели за управление на качеството, и е специално разработена за целите на организациите от публичния сектор. Целта е тя да се превърне в катализатор на цялостния процес за подобрения в администрацията на Министерството на отбраната. В резултат от въвеждането ѝ предстои да се разработи план за подобрене на дейността на администрацията на ведомството.

През месец септември 2017 г. започна прилагането на Инструкцията за условията и реда за организиране, поддържане и достъп до електронния регистър на военнослужещите и цивилните служители „Автоматизирана система за управление на човешките ресурси“, която определя условията и реда за организиране, поддържане и достъп до електронния регистър в съответствие с направените изменения и допълнения на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България в края на 2016 г.

Автоматизираната система за управление на човешките ресурси осигурява процесите по създаване, съхраняване, обмен, защита, контрол и поддържане в актуално състояние на единен информационен ресурс за структурата, военнослужещите, цивилните служители и резерва на въоръжените сили. В ход е въвеждането на подобни системи за дигитално управление в областта на логистиката и финансите.

Създаването на Регистър на вакантните длъжности за цивилни служители по трудови правоотношения осигури прозрачност по отношение на текущите вакантни длъжности за цивилни служители в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия.

През 2017 г. продължи актуализирането на правно-нормативната база. В изпълнение на Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021 г. Правилникът за прилагане на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България⁴ (ЗОВСРБ) беше изменен и допълнен с цел усъвършенстване на нормативната уредба, регламентираща професионалния подбор и кариерното развитие на военнослужещите. Той е разработен в съответствие със Закона за изменение и допълнение на ЗОВСРБ⁵, промените в модела за кариерно и кадрово развитие на военнослужещите и Плана за преодоляване на неоплектоваността във въоръжените сили. С промените в Правилника се подобриха възможностите и реда за повишаване на образованието и квалификацията, свързани с кариерното развитие на военнослужещите, процедурите за назначаване и повишаване в звание на офицерите; преминаването на войниците/матросите в сержантския/старшинския състав, реда за провеждане на военна подготовка; прецизира се правната уредба за присвояване на офицерско военно звание на курсантите, завършили висши военни училища в чужбина, както и назначаването им на длъжност; подобри се процеса за попълване на длъжностите в международни организации или в други международни инициативи на и извън територията на страната.

² Финансиран от Европейския съюз

³ Common Assessment Framework (CAF)

⁴ Правилник за прилагане на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, изм. и доп., ДВ, бр. 74 от 12.09.2017 г.);

⁵ Обнародван в ДВ бр. 98 от 09.12.2016 г.

Правилникът за прилагането на Закона за резерва на въоръжените сили на Република България⁶ беше изменен и допълнен с цел привеждането му в съответствие със Закона за изменение и допълнение на Закона за резерва на въоръжените сили на Република България⁷. С промените в Правилника се подобриха възможностите и реда за приемане на българските граждани в доброволния резерв; усъвършенства се регламента за присвояване на военно звание при подписване на договор за служба в доброволния резерв; разшириха се възможностите за повишаване в звание на резервисти и запасни.

Изготвен и приет беше нов Правилник за прилагане на Закона за военната полиция⁸, който се преведе в съответствие със Закона за изменение и допълнение на Закона за военната полиция (ЗИДЗВП)⁹. В Държавен вестник бяха обнародвани наредба¹⁰ за реда за употреба на физическа сила и помощни средства от органите на СВП. Приключи общественото обсъждане на Инструкцията за взаимодействие между ДАНС и СВП и предстои подписването и обнародването ѝ.

След приемането през месец октомври 2017 г. на „Национален план за противодействие на тероризма“, в Министерство на отбраната беше изготвен и утвърден нов „План за действие на министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и българската армия по противодействие на тероризма“. Създадена беше организация за взаимодействие с партньорските служби за сигурност и с Националния контратерористичен център (НКТЦ). С цел предприемане на превантивни мерки, информация за терористични заплахи се обменя своевременно и се предоставя на ръководството на Министерството на отбраната и Щаба по отбрана.

2.3. Политика на прозрачност и отчетност

2.3.1. Ефективно управление и премахване на условията за корупция

Важен фактор за осъществяване на политиката на повишена прозрачност, отчетност и решителна борба с корупцията е своевременното отстраняване на пропуските и нарушенията, констатирани при проверките на контролните органи и изпълнението на утвърдените предписания.

През 2017 г. Инспекторатът на Министерството на отбраната извърши анализ и оценка на корупционния риск в териториалните отдели на Изпълнителна агенция „Военни клубове и военно-почивно дело“ София и Варна; Национална гвардейска част; Командване на Сухопътни войски; военно формирование 24490 - Асеновград; териториални отдели „Регионална инфраструктура на отбраната“ от състава на Главна дирекция „Инфраструктура на отбраната“, където рискът беше оценен като „НИСЪК“.

В докладите за резултатите от проверките бяха предложени следните мерки за ограничаване и превенция на риска: оптимизиране на организационно-щатната структура; оптимизиране на дейностите по провеждане на процедури по отдаване на имоти и помещения под наем, засилване на административния контрол върху съхранението на материалните средства, отстраняване на пропуските и несъответствията в нормативната уредба.

В Служба „Военна полиция“ денонощна „гореща“ телефонна линия приемаше сигнали за корупция. Интернет сайтът на Службата също даваше възможност за предоставяне на информация от граждани и своевременно реагиране на сигнали, както и за осигуряване на публичност при разкрити случаи на корупция. Поддържаше се регистър и своевременно се подаваха декларации по чл. 12 от Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси от лицата, заемащи публични длъжности, и тези за наличие на частен интерес по реда на чл. 188а и чл. 285а от ЗОВСРБ от военнослужещите и цивилните служители.

⁶Правилник за прилагането на Закона за резерва на въоръжените сили на Република България, изм. и доп., ДВ, бр. 60 от 25.07.2017 г.;

⁷Закон за изменение и допълнение на Закона за резерва на въоръжените сили на Република България, изм. и доп., обнародван в ДВ, бр. 103 от 27.12.2016 г.;

⁸Правилник за прилагане на Закона за военната полиция, изм. и доп., ДВ, бр. 48 от 16.06.2017 г.

⁹Закон за изменение и допълнение на Закона за военната полиция, изм. и доп. в ДВ, бр. 86 от 01.11.2016 г.

¹⁰ Наредба № Н-6 от 07.07.2017 г

Дирекция „Връзки с обществеността“ осигури пълна прозрачност и отчетност на решенията на ръководството на Министерството на отбраната и дейността на Българската армия, като предоставяше своевременно и пълна информация. Ежедневно се актуализираше и информацията в раздел „Профил на купувача“, свързана с организирането и изпълнението на процедурите по възлагане на обществени поръчки и сключените договори.

2.3.2. Информационна политика

През отчетния период усилията бяха насочени към повишаване осведомеността на обществото относно: модернизация на въоръжените сили като част от Програмата за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили 2020; участието на въоръжените сили в мисии и операции зад граница; в мисията по съвместно изпълнение на задачи по усиление на охраната на въздушното пространство на страната ни от военновъздушните сили на Република България и Италия, както и в съвместни, многонационални учения и тренировки („Trident Jaguar 2017“, „Noble Jump 2017“, многонационалното учение „Saber Guardian 2017“); оказване на помощ на населението при пожари и в усложнената зимна обстановка, транспортиране на пострадали, обезвреждане на невзривени боеприпаси и др.; повишаване на престижа на военната професия; оказване на съдействие и подкрепа на МВР и Главна дирекция „Гранична полиция“ за охраната на държавната граница.

При осъществяването на комуникационни кампании над 1500 съобщения бяха публикувани в рубриката „Новини“ на интернет страницата на МО, профила на Българската армия в социалната мрежа „Facebook“ и в рубриката „Вътрешна информация“ в Автоматизираната информационна система на Българската армия. Особено внимание се отделяше както на ежедневните отговори на въпроси на граждани и медии, така и на писмените отговори на отправените журналистически запитвания. Допълнително на ежеседмична основа бяха организирани средно по 4-5 интервюта и изявления на ръководството на Министерството на отбраната и Българската армия пред различни медии. Проведени бяха една пресконференция и три нарочни акредитации за организиране на „дни за високопоставени гости и медии“, както и една видеоконферентна връзка с националните контингенти, изпълняващи мисии зад граница.

Прегледът на публикациите в централните и регионалните печатни и електронни медии за 2017 г. показва, че темата за Българската армия и политиката по отбрана всекидневно присъства в медийното пространство. Анализът на характера на медийните публикации сочи, че материалите имат предимно положителен (приблизително 60%) и информативен характер (Фигура 1).

Фигура 1

Ежедневното предоставяне на информация допринесе за обективното отразяване на дейността на Българската армия в медиите и за запазване на общественото доверие в институцията. Репутацията на Министерството на отбраната и Българската армия се поддържаше от медиите с висок коефициент на заинтересованост в процеса на отразяване на събитията. Според проучване на Института "Отворено общество", проведено в периода април-май 2017 г., Българската армия се ползва с доверието на повече от 50% от населението и се нарежда на първите места сред държавните институции, а според годишното национално представително проучване, проведено през декември 2017 г., основаващо се на данни от ежемесечния „Политически и икономически индекс на „Галъп Интернешънъл Болкан“, авторитетът на Българската армия се е повишил до 51%.

Информацията на интернет-сайта на Централно военно окръжие спомагаше за своевременното получаване на актуална информация от българските граждани относно възможностите им за реализация във въоръжените сили на Република България, в т.ч. за набирането на кандидати за военна служба и за курсанти, на кандидати за военна подготовка по чл. 57 и чл. 59 от ЗОВСРБ, както и популяризиране на военната професия.

2.3.3. Контролна и одитна дейност

В контекста на изпълнението на правителствената програма, Инспекторатът на Министерството на отбраната извърши анализ и оценка на корупционния риск съгласно специална методика¹¹.

Инспекторатът извърши над 130 проверки, от които четири комплексни, девет тематични (три планови и шест извънпланови), една контролна и около 120 проверки по сигнали, заявления и жалби от граждани и юридически лица. В резултат на контролната дейност бяха изготвени около 90 доклада до министъра на отбраната, като за отстраняване на констатираните слабости бяха направени над 260 предложения.

В резултат на извършените проверки бяха направени следните основни изводи:

1. Проверените структури и формирания са в състояние да изпълняват възложените им мисии, функции и задачи.

2. Поддържането на изградените способности е силно затруднено и се характеризира с постоянно препланиране по приоритети на предоставените ресурси за възстановяване на изправността на остарялото въоръжение и техника. Задълбочава се проблемът със забавянето на процеса на утилизацията на излишните боеприпаси, като същевременно продължава съхранението на закупени от фирми, но неизтеглени боеприпаси и елементи за тях, както и на специални горива с изтекъл срок на съхранение.

3. Налице са пропуски в Програмата за осигуряване на военнослужещите с нов образец камуфлажни облекла за периода 2016-2018 г., както и забавяне на графика за нейното изпълнение, което създава предпоставка за невъзможност за подмяна на закупените облекла за следващите две години.

През 2017 г. системата за защита на класифицираната информация функционираше устойчиво и допринасяше за ограничаване на възможностите за допускане на нерегламентиран достъп. Бяха извършени шест планови проверки по сигурността на информацията във военни формирания на Българската армия и структури на пряко подчинение на министъра на отбраната. Беше осъществен контрол и помощ на юридически лица, изпълнители по договори. В тази връзка не бяха констатирани случаи на нерегламентиран достъп до класифицирана информация.

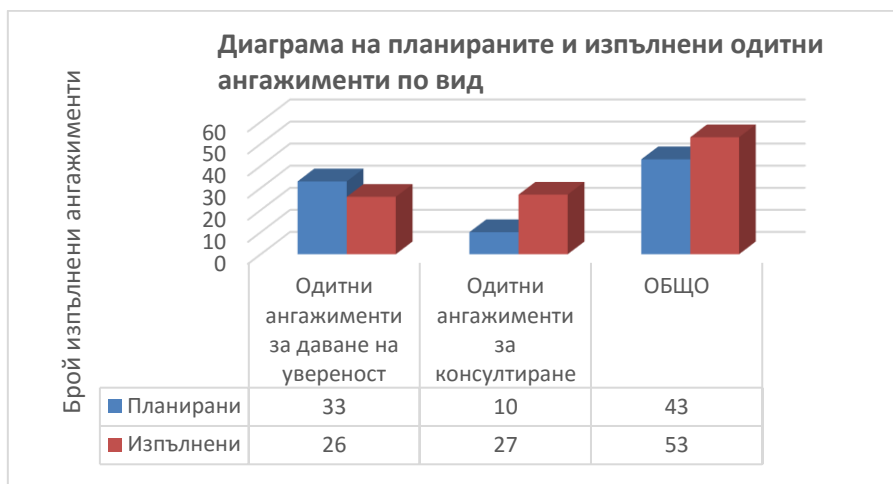
В съответствие с Политиката на НАТО и Плана за инспекциите на Службата на НАТО по сигурността (NATO Office of Security - NOS) беше извършена инспекция по спазване на изискванията за защита на класифицираната информация на НАТО в страните-членки на Алианса. Нямаше констатирани нарушения на изискванията за защита на класифицираната информация на НАТО.

Извършени бяха и проверки по информации, получавани от източници и по сигнали, подавани на „горещия телефон”. За всички случаи, за които са събрани доказателства за извършена престъпна дейност, материалите от проверките бяха предадени на Военноокръжните прокуратури за отношение.

Дирекция „Вътрешен одит” извърши над 50 одитни ангажименти, около 50% от които за даване на увереност, около 50% от които за консултиране.

¹¹ Методика за оценка на корупционния риск, утвърдена със заповед на министъра на отбраната №ОХ-364/26.05.2014 г.

Постигнатото изпълнение на Годишния план за дейността по вътрешен одит през отчетния период е 123 %. По-подробни данни са показани на Фигура 2.

Фигура 2

В резултат на извършените проверки по отношение на проведени обществени поръчки и сключените договори; изпълнение на бизнес програмите и анализ на финансовото и икономическо състояние на търговските дружества с принципал министъра на отбраната; законосъобразността на извършените дейности по управление и контрол на бюджетните и други предоставени финансови средства от видовете въоръжени сили, второстепенни разпоредители с бюджет и разпоредители с бюджет от по ниска степен; ефективността на управленските решения, свързани с планирането, управлението, отчитането и контрола им; ефективността на извършените дейности по управление на недвижими имоти на Министерството на отбраната и разпореждане с тях, бяха дадени общо над 100 препоръки. С тях бяха подобрени контролните механизми по ключови процеси в административните структури от състава на МО, търговските дружества с принципал министъра на отбраната, както и на отделни процеси в командванията на въоръжените сили и разпоредители с бюджет от по-ниска степен към тях.

2.4. Ресурсна среда.

На основание на Закона за държавния бюджет на Република България за 2017 г. и Постановление на Министерски съвет № 374/22.12.2016 г. за изпълнението на държавния бюджет за 2017 г. беше утвърден бюджет на Министерството на отбраната в размер на 1 080 267 хил. лв., или 1,08% спрямо прогнозния БВП на страната от 99 624 000 хил. лв. Разходите по Закона за държавния бюджет на Министерство на отбраната, включващи и трансферите от бюджета за държавните висши военни училища в размер на 25 736 хил. лв., достигат 1 106 003 хил. лв., или 1,11% от прогнозния БВП.

През 2017 г. на Министерството на отбраната бяха отпуснати средства за допълнителни разходи в размер на 139 948,6 хил. лв. По-значимите от тях са: допълнителни средства за Военномедицинска академия за извършени дейности по договор с Националната здравноосигурителна каса – 61 071,6 хил. лв.; допълнителни средства за Военномедицинска академия – цесия, съгласно ПМС 255/17.11.2017 г. от 20 000 хил. лв.; за удължаване ресурса на самолети МиГ-29 съгласно ПМС 21/26.01.2017 г. – 9 630 хил. лв.; за инфраструктурни обекти, съгласно ПМС 331/22.12.2017 г. – 23 000 хил. лв.; за интегрирана логистична поддръжка, ремонти и възстановяване на летателни апарати и комуникационно, информационно и навигационно осигуряване, съгласно ПМС 297/14.12.2017 г. – 19 970 хил. лв. и др. Тези допълнителни средства са насочени към поддържане на съществуващите способности на ВС и не водят до придобиване на нови необходими способности и следователно до преодоляване на натрупания дефицит от способности.

През 2017 г. Общият размер на разходите по основни програми на МО през 2017 г., включително и с извършените разходи в Държавните висши военни училища (ДВВУ), възлиза на 1 254 722 426 лв., което представлява 96,85 % от планираните средства по утвърдената бюджетна рамка. Допълнително по Програма на НАТО за инвестиции в областта на сигурността NSIP, други

бюджети и сметки за средства от ЕС са изразходвани 9 471 535 лв., в резултат на което разходите за отбрана са в размер на 1 264 193 961 лв. Разходите за отбрана представляват 1,27% спрямо БВП за 2017 г.

Финансовите средства, изразходвани в МО по направления на разходите през 2017 г. са както следва:

- за персонал - 851 597 373 лв. (67,36 % от общите разходи в МО);
- за текуща издръжка (в това число подготовка) - 272 909 108 лв. (21,59 % от общите разходи в МО). Разходите за подготовка са – 19 227 062 лв. (1,52 % от общите разходи в МО);
- за капиталови разходи - 139 687 480 лв. (11,05 % от общите разходи в МО).

Запазва се дисбалансът в направленията на разходите, посочени в Програма 2020, което се отразява негативно на изграждането, поддържането и развитието на отбранителните способности на българските въоръжени сили.

Изразходваните средства, свързани с международната дейност и издръжка на задграничните представителства, са в размер на 12 258 715,64 лв. Осъществените от Министерството на отбраната разходи по участието на въоръжените сили в многонационални формирания, коалиционни операции, операции на НАТО, ЕС и ООН са в размер на 13 795 271 лв. За съвместна подготовка и международни учения са изразходвани 1 998 238 лв. За ресурсно осигуряване на ангажиментите на Република България към НАТО и ЕС, участие в многонационални инициативи и програми за придобиване на колективни отбранителни способности, са изразходвани 15 546 000,40 лв.

Планираните финансови средства за 2017 г. за изпълнение на ЦС 2013 и изграждането на декларираните военни формирания за НАТО и ОПСО на ЕС, в актуализираните меморандуми на основните програми и програми са в размер на 27 236 604 лв., а изразходваните финансови средства са в размер на 103 745 321 лв., в това число и членски внос за програми на НАТО – Програмата на НАТО за придобиване на способности за стратегически въздушен транспорт (SAC - C17) и Програмата на НАТО за съюзно земно наблюдение (AGS).

На Фигура 3 е показано движението на разходите за отбрана като процент от БВП за периода 2014 - 2017 г.

Фигура 3

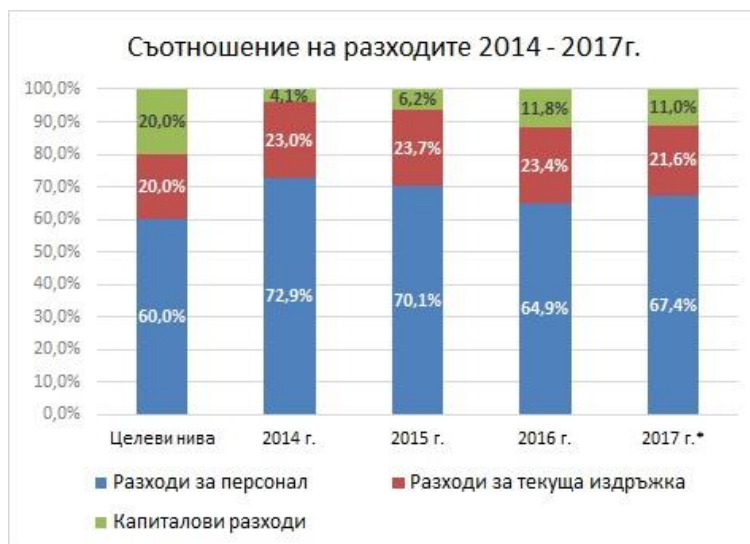
На Фигура 4 са представени разходите за отбрана като абсолютна стойност в хил.лв. за периода 2014 - 2017 г.

Фигура 4

Въпреки, че на Фигура 4 се наблюдава известно увеличение на тези разходи в абсолютна стойност за периода 2014-2017 г., то не съответства на ръста в растежа на абсолютната стойност на БВП. С други думи, макроикономическите показатели показват стабилен растеж на икономиката и БВП с около 3% на година, но разходите за отбрана изостават значително. На практика това доказва, че държавната функция „отбрана“ продължава да не е адекватно финансирана, въпреки сериозното влошаване на средата на сигурност и рисковете и заплахите, пред които е изправена страната ни. За съжаление през изминалата година основните инвестиционни проекти за модернизация на въоръжените сили не успяха да стартират. Ако това се бе случило, тогава разходите за отбрана за 2017 г., с предвидените в Централния бюджет средства за инвестиционни проекти на въоръжените сили, щяха да нараснат със 402 млн. лв. (до 1,69% от БВП).

Съотношението на разходите в бюджетите за отбрана в периода 2014-2017 г. са представени на Фигура 5.

Фигура 5

Видно е, че макар и с флуктуации, балансът в направленията на разходите все още остава далеч от целевите нива, посочени в Програма 2020 (60:20:20). За 2017 г. се забелязва намаление при разходите за текуща издръжка, като разходите за персонал бележат ръст от около 3%. Независимо от почти двойното нарастване на капиталовите разходи през 2016 г. спрямо 2015 г., следва да се отчита, че изискването към всички страни в НАТО е 20% от общите разходи за отбрана към 2024 г. да се използват за придобиване на нови системи въоръжение и техника. Съгласно Закона за публичните финанси, като „капиталови разходи“ се отчитат и разходите за основен ремонт на въоръжение, техника и инфраструктурни обекти. В този смисъл, нивата на капиталовите разходи за

2017 г. от 10,9%, което е намаление с около 1% спрямо 2016 г., позволи единствено усилията да бъдат насочени към поддържане на съществуващите стари, но не и до придобиване на нови способности.

Изводът, който се налага е, че продължаващият дисбаланс има негативно отражение върху усилията на Министерството на отбраната, насочени към изграждането, поддържането и развитието на отбранителните способности и в най-голяма степен – на превъоръжаването и модернизацията на въоръжените сили.

След 2014 г. разходите за отбрана, като процент от БВП на страната, намаляха с 0,05 % и това положение се запазва и през 2017 г., въпреки поетия ангажимент на Срещата на върха на НАТО в Уелс през 2014 г. (потвърден на Срещата във Варшава през 2016 г. и на Специалната среща в Брюксел през 2017 г.) за увеличаване разходите за отбрана на съюзниците до 2% от БВП до 2024 г.

България е решена да увеличи за разходите за отбрана до 2% от БВП до 2024 г. и в тази връзка МО разработи „Национален план за повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП на Р България до 2024 г.“, приет с РМС 3 /04.01.2018 г.

В абсолютна стойност, за периода 2014-2017 г., разходите за отбрана са се увеличили общо със 162 630 419 лв. Това нарастване обаче е крайно недостатъчно за реализиране на ключови политики на Министерството на отбраната, като преодоляването на неокомплектоваността от личен състав, превъоръжаване и модернизация на въоръжените сили, изпълнение на приетите Цели на способностите на НАТО, активно участие в мисии и операции.

Заложеното изискване за достигане на направленията на разходите в съотношение 60:20:20 е базирано на добрите практики при съюзниците и се очаква да бъде постигнато постепенно до 2024г. съгласно „Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП на Р България до 2024 г.“

Във връзка с това, Министерството на отбраната разработи Национален план за повишаване на разходите за отбрана на 2 % от БВП на Република България до 2024 г. Основната цел на документа е да представи мотивите и да посочи подходите за реализиране на нарастването на разходите за отбрана на 2% от БВП до 2024 г. и да зададе основните направления за инвестиране на увеличените средства. Стартирайки от 2017 г., всички съюзници ще отчитат разходите си за отбрана, степента на реализацията на приетите Цели за способности на НАТО и участието си в текущите операции и мисии в контекста на ангажимента за инвестиции в отбраната.

През изтеклата година, ограниченията в бюджета на МО не позволиха на видовете Въоръжени сили да достигнат стандартите на НАТО за подготовка. Несъответствието между необходимите и разполагаемите финансови средства доведоха за поредна година до препланиране придобиването на способности и до компромиси в качеството на окомплектоване на декларираните формирания, изпълнението на поетите съюзни ангажименти и увеличаване на дефицита от необходимите отбранителни способности.

Анализирайки разполагаемите ресурси в бюджета на МО, следва изводът, че наличното финансиране не осигурява пълноценно изпълнението на мисиите на въоръжените сили. За поредна финансова година не бяха изцяло осигурени необходимите финансови средства за горива и отново се разчиташе на икономии в бюджета. Средствата за издръжка не бяха достатъчни да осигурят в пълен обем поддръжката и ремонта на инфраструктурата, въоръжението, автомобилната и специална техника, оборудването, машините и съоръженията. Поддържането на изградените способности беше силно затруднено и се характеризираше с постоянно препланиране на предоставените ресурси по приоритети.

Бюджетът на Министерството на отбраната за 2017 г. не осигури в пълен обем следните ключови направления и дейности за въоръжените сили:

- Попълване на вакантните длъжности, тъй като предоставените средства за личен състав бяха планирани и осигуриха само списъчния състав;
- Достигане на стандартите на НАТО за подготовка;
- Поддръжката и ремонта на инфраструктурата, въоръжението, автомобилната и специална техника, оборудването, машините и съоръженията;
- Капиталови разходи.

2.4.1. Изпълнение на бюджетните програми по политики

Програмният бюджет на Министерството на отбраната се разпределя и изпълнява по две секторни политики - „Отбранителни способности” и „Съюзна и международна сигурност” и 10 основни отбранителни програми, които подкрепят изпълнението на политиките.

2.4.1.1. Политика “Отбранителни способности”

Основната цел на политика „Отбранителни способности” е изграждането на оперативно съвместими въоръжени сили, способни да изпълнят целия обем от задачи, с единна система за командване в мирно време и при кризи, със съответстваща организация, численост, въоръжение, техника и подготовка. Изразходваните средства по политика „Отбранителни способности” са в размер на 1 191 888 115 лв., включително разходите на държавните военни училища, което представлява 94,28% спрямо общите разходи на Министерството на отбраната. Те са разпределени по поддържащите политиката основни програми 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 и 9, както е показано в Таблица 1:

Таблица 1

ОСНОВНА ПРОГРАМА	Изразходвани (лв.)	% от общите разходи на МО
1. Подготовка и използване на ВС	840 455 718	66,48%
2. Управление на човешките ресурси и резерв	13 876 820	1,10%
3. Военна полиция	26 257 841	2,08%
5. Медицинско осигуряване	165 055 053	13,06%
6. Военно-патриотично възпитание и военно-почивно дело	27 692 394	2,19%
7. Изследвания и технологии	7 437 355	0,59%
8. Военно образование	39 758 272	3,14%
9. Административно осигуряване, управление на риска и инфраструктура	71 354 661	5,64%

2.4.1.2. Политика “Съюзна и международна сигурност”

Основната цел на тази политика е участие във формиране на политиките на НАТО и ЕС по сигурността и отбраната и адекватен принос към тяхното реализиране. Изразходваните по политика „Съюзна и международна сигурност” средства в размер на 72 305 846 лв., или 5,72% от разходите на Министерството на отбраната, разпределени по поддържащите политиката основни програми 4 и 10, са показани в Таблица 2:

Таблица 2

ОСНОВНА ПРОГРАМА	Изразходвани (лв.)	% от общите разходи на МО
4. Членство в НАТО и ЕС и международно сътрудничество	27 822 488	2,20%
10. Военна информация	44 483 359	3,52%

3. Национална и евроатлантическа сигурност и отбрана, международен мир и стабилност

3.1. Европейски съюз – обща политика за сигурност и отбрана

През 2017 г., в изпълнение на приоритетите, произтичащи от Глобалната стратегия на ЕС за външна политика и сигурност, в областта на сигурността и отбраната бяха взети редица решения за активизиране на действията на държавите-членки по линия на придобиване на военни способности и задълбочаване на сътрудничеството в областта на отбранителната промишленост.

През есента на 2017 г. стартира пробният цикъл на **Годишния координиран преглед на отбраната**. Чрез придобиване на информация за отбранителните планове и програми на държавите-членки, се цели ЕС да разполага с пълна картина на наличните европейски отбранителни способности, както и да се дефинират областите, съдържащи потенциал за развитие на нови такива.

В края на 2017 г. Съветът на ЕС взе решение за учредяване на **Постоянно структурирано сътрудничество (ПСС) в областта на отбраната**. Целта е да се осигури развитие на отбранителните способности на ЕС чрез сътрудничество между държавите-членки и да се заздравят европейската сигурност и отбрана. В тази връзка, както и в изпълнение на Програмата за управление на правителството за периода 2017 - 2021 г.¹², Република България се присъедини към нотификацията за създаването на ПСС и изработи национален план за изпълнение на посочените в нея критерии и ангажименти. Страната ни заяви участие в **три от предложените многонационални проекта**: Трансгранично придвижване и транспорт на войски и военни товари с водеща нация Нидерландия, Изграждане на мрежа от логистични хъбове на ЕС с водеща нация Германия, и Надграждане на системата за морско наблюдение с водеща нация Гърция.

За стимулиране и подобряване на сътрудничеството в областта на отбранителната индустрия, през юни 2017 г. Европейската комисия разпространи пакет от документи, известен като „Отбранителен пакет“, с който бе дадено началото на дейността на **Европейския фонд за отбрана**.

В края на 2017 г. Съветът на ЕС даде мандат за стартиране на преговорите между ЕК, Съвета на ЕС и Европейския парламент по приемането на **Регламент за създаването на Европейска програма за индустриално развитие в областта на отбраната**, което се очаква да се случи по време на Българското председателство на Съвета на ЕС през 2018 г. В тази връзка основната цел на Българското председателство е провеждането на успешни преговори с Европейския парламент, постигане на споразумение по предложението за регламент и, при технологична възможност, затваряне на досието преди 30 юни 2018 г.

В светлината на задълбочаване на **взаимоотношенията между ЕС и НАТО**, през декември 2017 г. в двете организации бе приет Нов пакет с мерки за сътрудничество между двете организации. Новите предложения предвиждат сътрудничество в областта на: борбата срещу тероризма, инициативата за военна мобилност в Европа, изграждането на капацитет, оперативно сътрудничество, вкл. и в морските пространства, ситуационна осведоменост и устойчивост в контекста на противодействието на хибридните заплахи, както и надграждане на постигнатото при провеждането на паралелни и координирани учения.

Подготовка и изграждане на капацитет в Министерството на отбраната за участие в ротационното председателство на Съвета на ЕС през първата половина на 2018 г. В изпълнение на Програмата за управление на правителството за периода 2017-2021 г.¹³, и във връзка с подготовката на Министерството на отбраната за изпълнение на ангажиментите по време на Българското председателство на Съвета на ЕС, свързани с политико-военните аспекти на Общата политика за сигурност и отбрана, окончателно бяха определени приоритетите ни в тази област. Те

¹² Приоритет 26: Въоръжените сили – надежден гарант на сигурността на страната. Мярка 295: Активно и последователно участие в Общата външна политика и политика за сигурност и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС.

¹³ Приоритет 26: Въоръжените сили – надежден гарант на сигурността на страната. Мярка 295, подточка 1-Подготовка и изграждане на капацитет в Министерството на отбраната за участие в ротационното председателство на Съвета на ЕС през първата половина на 2018 г.

са насочени към развитие на отбранителните способности на ЕС и задълбочаване на сътрудничеството с партньорите с фокус към НАТО и страните от Западните Балкани.

Окончателно бе приет **Календарът със събитията**, които ще бъдат проведени по време на Председателството в страната. Министерството на отбраната планира да домакинства 16 събития в Република България, вкл. неформална среща на министрите на отбраната, изнесени заседания на подготвителни органи на Съвета на ЕС, научна конференция, олимпиада по ОПСО и семинар на високо ниво по въпросите на изграждане на капацитет у партньорите. В Брюксел Министерството на отбраната ще проведе общо 12 мероприятия по линия на ОПСО на ЕС, свързани с Председателството.

В Министерството на отбраната бе създаден **Координационен център** за дейностите по време на Председателството, който ще подпомага активно периода на подготовка за всяко едно от домакинските мероприятия в страната.

3.2. НАТО – колективна отбрана и съюзна политика за сигурност

Едно от най-значимите събития от дневния ред на НАТО през 2017 г. беше **Специалната среща на държавните и правителствени ръководители на страните-членки в Брюксел**. По време на срещата съюзниците отново препотвърдиха силната трансатлантическа връзка в НАТО, както и общите ценности и ангажиментите към колективната отбрана и международната сигурност. Те утвърдиха и предложението, изготвено на Срещата на министрите на външните работи на НАТО през март същата година относно необходимостта от разработване на национални планове и годишни доклади за отчитане на постигнатия напредък в следните направления: достигане на разходите за отбрана до 2% от БВП, от които 20% за капиталови разходи; пълноценно изпълнение на приетите Цели за способности чрез ефективно използване на повишените ресурси за отбрана; принос към операциите и мисиите на Алианса, включително дейностите по реализация на Плана за готовност за действие на НАТО, и мерките за засилено предно присъствие на Алианса по източния фланг.

В изпълнение на поетите в НАТО ангажименти, както и в съответствие с Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021 г.¹⁴, Министерството на отбраната разработи **Национален план за повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП** с фокус към ефективността на отбранителните разходи и преодоляване на критичния дефицит от ключови способности на въоръжените сили. Планът бе утвърден от Министерски съвет с РМС №3/04.01.2018 г. Чрез предвидените прогнозни финансови средства се очаква да бъдат осигурени приоритетните инвестиционни проекти за модернизация, превъоръжаване на ВС, попълване на вакантните длъжности във ВС, а също така и да способстват за изпълнение на допълнително поставените задачи за борба с тероризма и охрана на държавната граница.

На **Специалната среща на държавните и правителствени ръководители на страните-членки на НАТО през май 2017 г.**, Република България подкрепи предложения подход за засилване на приноса на НАТО в борбата с тероризма и включването на НАТО в Глобалната коалиция за борба с ИДИЛ. Това бе силно политическо послание за единството и солидарността на Алианса в противодействието на тероризма и значим политически сигнал за подкрепата на НАТО към държавите от региона на Близкия изток и Северна Африка, борещи се с тероризма. Този принос следва да се разглежда също така и в контекста на противодействието на миграционните потоци към Европа, генерирани от конфликтни зони, под контрола или от действията на различни терористични групировки.

Република България, като страна от Източния фланг на НАТО, продължи своя принос за **изпълнението на мерките от Плана за готовност за действие**. Като част от плана, в изпълнение на мярката за усилване на охраната на въздушното пространство, в страната ни за четири месеца бяха разположени сили на Италианската република.

¹⁴ Приоритет 26: Въоръжените сили – надежден гарант на сигурността на страната. Мярка 290: Изпълнение на решенията от срещата на върха на НАТО в Уелс, Варшава и Брюксел и мероприятията от Плана на НАТО за готовност: Разработване на Национален план за увеличаване на бюджета за отбрана на 2% от БВП до 2024 г.

В отговор на заплахите и предизвикателствата за сигурността на страните-членки на Алианса в южното направление, в рамките на Плана за готовност за действие продължи изпълнението на заложената рамка с адаптивни мерки на НАТО. Това доведе до изграждането в Съвместното командване на силите на НАТО в Неапол на Регионален хъб за събиране и обобщаване на информация за региона и координиране на необходимите действия за оценка и формиране на ясна картина за южното направление. Република България осигури заемаването на една длъжност на принципа на доброволния национален принос в новата структура.

Страната ни продължи активно да участва и в изпълнението на **мерките за адаптирано предно присъствие на НАТО в Черноморския регион**, които допринасят за изграждането на модерно възпиране и отбрана на базата на единството и солидарността между съюзниците. Един български механизирани батальон беше подготвен за присъединяване към Многонационалната бригада Югоизток в Румъния, който да участва в съвместната подготовка на формирането от 2018 г. По друга мярка, свързана с инициативата за повишаване на интензивността на съвместната многонационална подготовка, бе разработена концепция за изпълнението ѝ и одобрен план за прилагането ѝ, съпроводен със синхронизираща матрица на ученията в региона. По тази инициатива предоставяме за съвместно ползване наличната тренировъчна инфраструктура на наша територия.

Република България подкрепи решението за повишаване присъствието на постоянните морски групи на НАТО в акваторията на Черно море и предостави военноморски съдове за участие в тях. Подпомагахме и изпълнението на полети на съюзническа морска патрулна авиация в региона, включително и чрез използване на една българска авиобаза. Включихме се в изпълнението на мярката „Регионална Морска Координираща Функция“, чрез участие в състава на целевата група за Черноморския регион (Task Group Black Sea Region, TG-BSR) във Военноморското командване на НАТО (MARCOM) и предприехме действия за изграждането на инфраструктура за стартиране на мярката „Регионално Морско Координационно Присъствие“, при вземане на решение от НАТО.

Сътрудничеството между НАТО и ЕС през 2017 г. бе фокусирано около прилагането на мерките в Общия пакет с предложения за изпълнението на Съвместната декларация от Варшава. На срещата на министрите на външните работи през декември бе одобрен нов пакет с предложения за сътрудничество, като предложените нови мерки в него са 32, в шест от седемте приоритетни области. Като области на сътрудничество със значителен потенциал бяха определени борбата срещу тероризма, военната мобилност, и ролята на жените в сигурността и отбраната. Акцент беше поставен и върху осъществяването на паралелни и координирани политико-военни учения по управление на кризи.

В рамките на провежданите от НАТО политики и като член на групата „Приятел на Грузия“, Република България остана последователна в подкрепата си за евроатлантическата ориентация на страната с оказването на конкретна практическа подкрепа чрез провеждането на базисен разузнавателен курс за подготовка на 13 грузински военнослужещи и последващ практически модул за обучение в София.

Продължи изпълнението на отговорностите ни като водеща страна в Доверителния фонд на НАТО за рехабилитация на пострадали украински военнослужещи във Военномедицинска академия на базата на подписано двустранно споразумение между Министерство на отбраната и Министерството на социалната политика на Украйна.

3.3. Мерки за укрепване на доверието и сигурността

През 2017 г. Република България спазва всички свои задължения и отговорности, свързани с прилагането на мерките за укрепване на доверието и сигурността.

По **Договора за обикновените въоръжени сили в Европа** бяха проведени три инспекции на наша територия от Украйна, както и една учебно-тренировъчна инспекция по допълнителна уговорка. Република България участва с гост-инспектор при провеждането на инспекция от САЩ в Украйна. От страна на Република България бяха проведени две инспекции в Украйна, една от които учебно-тренировъчна.

През 2017 г. не се стигна до преиздаването на **Виенския документ**. Към настоящия момент, Република България е съавтор на десет предложения за модернизирането му. През годината бяха

осъществени една инспекция и едно посещение за оценка на територията на България от страна на Руската федерация, а от наша страна беше проведена една инспекция на територията на Кралство Швеция. В съответствие с подписания между Република България и Сърбия Двустранен протокол относно мерки за укрепване на доверието и сигурността допълващ Виенския документ, от наша страна бе осъществено едно посещение за оценка на тяхна територия и също така бе осъществено такова на наша територия.

През 2017 г., в изпълнение на договора „Открито небе“, Република България прие на своя територия наблюдателен полет от Руската федерация и също така осъществи наблюдателен полет над територията на Украйна.

През 2017 г., Република България прие международна инспекция, свързана със задълженията, които произтичат за страната ни от присъединяването ѝ към **Конвенцията за забрана на химическите оръжия**. Министерството на отбраната участва с един офицер при посещение на обект, посочен от Организацията за забрана на химическите оръжия.

3.4. Международно сътрудничество

Усилията в рамките на двустранното сътрудничество и регионалните инициативи в областта на отбраната бяха насочени основно към **повишаване на взаимодействието с държавите-членки на НАТО и ЕС, развиване на контактите с партньорите и задълбочаване на интеграционните процеси, както и по-нататъшното укрепване на сигурността и стабилността в региона на Западните Балкани**. Предприети бяха и редица стъпки за развиване на военно-техническото сътрудничество със съюзниците от Алианса и военно-промишлените комплекси на държавите-членки на ЕС.

Засилен акцент беше поставен и върху активизирането на отношенията с Република Македония в светлината на подписания Договор за приятелство, добросъседство и сътрудничество. Бяха организирани три посещения на заместник министър-председателя и министър на отбраната на Република България в Скопие и осъществена ответна визита на заместник министър-председателя и министър на отбраната на Република Македония, през ноември 2017 г. в София. В рамките на проведените срещи беше извършен преглед на състоянието на двустранното сътрудничество в областта на отбраната и бяха набелязани основните теми и дейности за активизиране на процеса, както и бяха подписани редица двустранни документи.

През втората половина на годината, министърът на отбраната осъществи визита във Френската република, участва в състава на делегацията, ръководена от президента за традиционното посещение във Ватикана по повод 24 май, и в делегацията, ръководена от министър-председателя, която посети Босна и Херцеговина (26-27 октомври 2017 г.). В рамките на последното посещение бяха проведени срещи с командващия силите на EUFOR и с командира на Щаба на НАТО в Сараево.

По време на неформална среща на министрите на отбраната на държавите-членки на ЕС в Талин /септември 2017 г./ беше осъществена среща между министрите на отбраната на Република България и Италианската република, на която бяха обсъдени теми по Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС и военното сътрудничество в рамките на НАТО.

Министърът на отбраната беше домакин на своя колега от Република Финландия, който беше на работно посещение у нас, и разговаря с него за двустранното военно сътрудничество, съвременната среда на сигурност и за възможностите на финландския концерн „Patria“ за производство на бойни машини на пехотата. Министърът на отбраната проведе и среща с министъра на националната отбрана на Република Гърция по въпроси за намирането на подходи за съгласуване на позиции в НАТО и ЕС в контекста на миграционния натиск, както и развитието на съвместни способности.

Министърът обсъди и с помощник-секретаря по европейските и евразийски въпроси в Държавния департамент на САЩ въпроси, касаещи развитието и задълбочаването на стратегическото двустранно сътрудничество в сферата на сигурността и отбраната между двете страни.

От своя страна, заместник-министърът на отбраната с ресор отбранителната политика прие делегация от Висшия военен съвет на Италианската република, водена от заместник-председателя на Военния съдебен съвет и дискутира с него въпроси от нормативната уредба в областта на отбраната. Той проведе и среща с държавния секретар по европейските въпроси на Португалската република, на която бяха повдигнати въпроси на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС и военно-техническото сътрудничество.

В рамките на 11-та годишна Конференция на началниците на отбраната на Балканските страни, състояла се в Гърция, началникът на отбраната проведе среща с началника на Генералния щаб на Румъния. По време на учението “Saber Guardian 17”, което се проведе в Република България, Началникът на отбраната проведе срещи и с началника на Генералния щаб на Италианската република и с генерал-адютанта на Националната гвардия на САЩ – щата Тенеси.

Заместник-началникът на отбраната, генерал-лейтенант Пламен Атанасов, участва в Ежегодната среща на заместник-началниците на отбраната на страните-участнички в Процеса SEDM, в Подгорица, Черна гора. Заместник-началникът на отбраната, вицеадмирал Емил Ефтимов, участва в конференция на страните-партньори по Програмата за сътрудничество на САЩ, организирана от Европейското командване на САЩ в Гармиш-Партенкирхен, Германия, както и осъществи посещение в Босна и Херцеговина, където с началника на Генералния Щаб на въоръжените сили обсъди състоянието на двустранното военно сътрудничество.

С изпълнението на планираните дейности с партньори от Югоизточна Европа, Близкия изток, Южен Кавказ и Азия, Република България продължава да допринася за укрепването на регионалната и международна сигурност. Бяха запазени установените в областта на отбраната добри двустранни отношения с държавите-партньори. Осъществени бяха консултации, подготовка на двустранни договорености и експертни срещи с представители на военни и дипломатически ведомства на Алжир, Азербайджан, Армения, Грузия, Израел, Китай, Република Корея, Катар, Нигерия, Уганда.

Подписани са споразумения и двустранни договори за военно сътрудничество с министерствата на отбраната на Италианската република, Република Армения и Република Сърбия. Всички мероприятията в рамките на подписаните планове за двустранно сътрудничество са изпълнени в уговорените срокове, през годината непрекъснато са осъществявани и дейности по двустранно сътрудничество по конкретни поводи с редица държави.

4. Въоръжени сили и отбранителни способности

Промените в стратегическата среда наложиха изместване на фокуса за планиране на отбраната от експедиционни операции към колективна отбрана. В национален план това изискваше изграждането на способности да бъде съобразено с изпълнението на мерките за адаптация на НАТО и дейностите по изграждането на засиленото и адаптирано предно присъствие на Алианса.

Във военните формирования бяха създадени в максимално възможна степен условия за изпълнение на функционалните задължения, задачите и мероприятията от ежедневния войсков живот. Състоянието на войсковия ред и дисциплината на личния състав от Българската армия (БА) през 2017 г. удовлетворяваше изискванията на Устава за войсковата служба. Общият брой на допуснатите инциденти във въоръжените сили, в сравнение с предходната година, е намалял с **2%**.

Ефективно използване на наличните ресурси, възможностите на учебно-материалната база и взаимодействието между видовете въоръжени сили допринесоха за поддържане на необходимите способности за гарантиране на националната сигурност, участието в текущи операции извън и на територията на страната.

През 2017 година в Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната бяха планирани **312** учения. Проведеха се **290** (**93 %** от планираните). Сравнителен анализ на мероприятията по бойната подготовка спрямо 2016 г. е показан на Фигура 6.

Фигура 6

Не се проведеха общо **22** (**7 %**) от планираните учения с формирования от родовете и специални войски. Причините са следните:

- **6** бр. с плавателни средства поради ограничен технически ресурс и необходимост от аварийни ремонти на корабите;
- **15** бр. с формирования с ранг на рота основно поради ограничения ресурс от ГСМ;
- **1** бр. с формирование с ранг на батальон поради взето непланово участие в предхождащо по време мероприятие, което е изразходвало наличния ресурс за самото учение.

В сравнение с предходната 2016 г., планираните учения през 2017 г. са с **28** бр. в повече (**10%**), а проведените са с **32** бр. в повече (**11%**).

4.1. Сухопътни войски

Основната дейност на Сухопътните войски през 2017 г. беше насочена към: повишаване на бойните способности на войските и оперативната съвместимост със съюзниците от НАТО и ЕС; организиране процеса на изграждане на приоритетните за Сухопътните войски способности; провеждане на целенасочени и превантивни мероприятия за подобряване на войсковия ред и дисциплината; грижа за

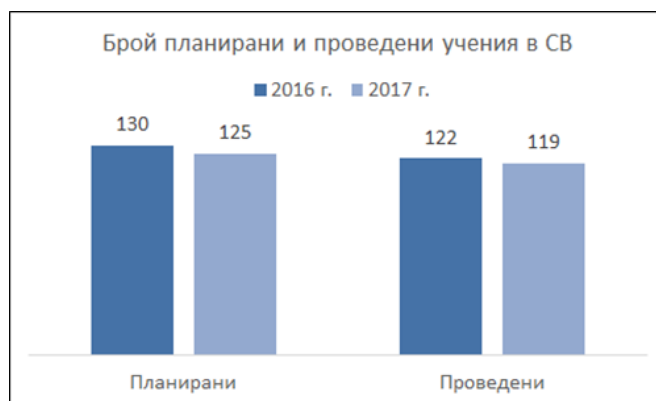
опазване живота и здравето на военнослужещите и цивилните служители; спазване на мерките за безопасност; разширяване обхвата и резултатите от дейността по контрола на професионалния и боен стрес.

Обобщена информация за мероприятията по подготовката на формированията от Сухопътните войски е дадена в Таблица 3.

Таблица 3

Учения през 2017 г.	Планирани	Проведени	Изпълнение
Командно-щабни учения и компютърно подпомагани командно-щабни учения	14	14	100%
Тактически учения с бойни стрелби с батальон/дивизион	4	3	75%
Тактически и тактико-специални учения с батальон/дивизион.	4	4	100%
Тактически учения с бойни стрелби с рота / батарея.	17	14	82%
Тактически и тактико-специални учения с рота / батарея.	86	84	98%

Системното недофинансиране и непълното осигуряване на подготовката с ресурси и материални средства (основно гориво-смазочни материали) не позволи провеждането на всички планирани за 2017 г. мероприятия. Бюджетните ограничения и значителният брой формирования от Сухопътни войски, участващи за големи периоди от време в съвместните операции с МВР по охрана на държавната граница, провеждането на подготовката на формированията, носещи дежурство към силите за отговор на НАТО и ЕС и спецификата на планировката са причина за фактическото намаление на планираните мероприятия през 2017 г. спрямо 2016 г. , както е показано на Фигура 7.

Фигура 7

Поддържането и усъвършенстването на съществуващите способности за провеждане на операции по мисия „Отбрана“ са приоритетите, на които Сухопътните войски акцентираха и през 2017 г. Подготовката на декларираните формирования беше съобразена с изпълнение на Пакета от „Цели за способности 2017“ и беше проведена съгласно програмите за подготовка. Оценката на бойните способности на формированията се извършваше в съответствие с Националния план за сертифициране, проверка и оценка на декларираните щабове и формирования от въоръжените сили на Република България за участие в колективната отбрана на Алианса за 2017 г.

Подготовката и участието в задачи по мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“ през годината беше една от основните задачи, стоящи за изпълнение пред формированията от Сухопътните войски. За изпълнението на тези задачи бяха положени усилия от целия личния състав, изпълняващ задачи извън територията на страната или носещи дежурство в състава на Силите за отговор на НАТО (NRF) и Силите за бърз военен отговор на ЕС (EUMPP).

Предварителната и непосредствената подготовка на контингентите се проведе съгласно разработените от Командването на Сухопътните войски програми, съобразени със спецификата на изпълняваните от контингентите задачи и натрупания до сега опит от участието ни в мисии и операции зад граница.

В изпълнение на мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“ сили и средства от Сухопътните войски са организирани в **64** специализирани формирования за овладяване и/или преодоляване на последствията от бедствия и **2** групи за евакуация на населението, което съставлява **67** % от всички формирования от състава на Българската армия. Същите са формирани от щатен личен състав и техника и са осигурени от наличните материални средства, имуществва и подходящо специално оборудване.

В отговор на постъпили искания от областни управители и органи на местната власт за оказване на помощ при бедствия и тежки климатични условия Сухопътните войски оказаха необходимата помощ на населението за преодоляване последиците от природните бедствия и възстановяване нормалното състояние на бедстващите. Равносметката за годината е, че в оказването на помощ на населението в тежки зимни условия и при потушаването на пожари са участвали **832** военнослужещи и **111** броя техника.

И през 2017 г. формирования от състава на Сухопътните войски участваха в операцията по логистична поддръжка на структурни звена от МВР при осъществяване на стратегическа дейност по охрана на българо-турската граница за противодействие на миграционния натиск. Около **40** военнослужещи с **20** единици техника изпълняваха задачи по транспортиране на установени и задържани лица, преминали незаконно държавната граница, транспортиране на служители на МВР до и от местата за осъществяване на граничното наблюдение и за осъществяване на контролна дейност върху службата на излъчваните полицейски патрули, изпълнение на дейности по извличане на затънала техника, ремонт и евакуация на аварирани транспортни средства, участващи в операцията, извършване на ремонт и възстановяване на нарушената цялост на изграденото от Българската армия по българо-турската граница инженерно съоръжение от възпрепятстващ тип при опити за неговото незаконно преодоляване.

През изтеклата година в операцията за оказване на съдействие на органите на МВР за изпълнение на допълнителни задачи при масово навлизане на чужденци на територията на Република България, в района на българо-турската граница участваха на ротационен принцип **80** военнослужещи с **18** единици техника.

Участието на Сухопътните войски в двете операции съвместно с МВР ангажира личен състав и техника от формированията, което рефлектира осезаемо върху ефективно провеждане на занятия и съответно понижаване степента на подготовката на формированията. Изразходваните финансови и материални средства, включително и резервните части и резервните гуми за техниката за участието в операциите са за сметка на Сухопътните войски.

Сухопътните войски са окомплектовани с основна бойна техника (танкове и бойни бронирани машини), автомобилна и специална техника на нейна база съгласно щатове. Необходимото въоръжение и материални ресурси за провеждане на подготовката на формированията на територията на страната се осигуряваше изцяло от наличните ресурси, като в хода на подготовката за поддръжка на въоръжението се използват съхраняваните в складовете резервни части и материали, а при

необходимост се отправяха искания за съдействие от Съвместното командване на силите.

Контингентите се окомплектоват с материални средства на основание табелите, съобразени с длъжностното разписание на формированието. Отбранителните продукти за осигуряване на контингентите се извеждат от наличните във военните формирования, чрез преразпределение в рамките на Сухопътните войски и чрез заявки за отпускане на финансови средства от Съвместното командване на силите. Въоръжението, боеприпасите и средствата за индивидуална балистична защита за контингентите, въпреки някои затруднения, бяха осигурени на **100 %**, но е крайно наложително стартирането на процедура за придобиване и доставка на нови средства за индивидуална балистична защита.

Приоритетите при модернизацията на Сухопътните войски са свързани основно с необходимите оперативни способности за: развърщане и мобилност; повишаване бойната ефективност и системата за командване и управление, чрез придобиване на единни платформи; придобиване на *ISTAR* способности; придобиване на способности за индиректна огнева поддръжка. Планирането на бойната подготовка акцентира върху доразвиване на съществуващите способности за: откриване, разузнаване и обезвреждане на бойни припаси и борба с импровизирани взривни устройства; разузнаване с хора; ядрена, химическа и биологическа защита; придобиване на системи за ранно предупреждение за ядрена, химическа и биологическа опасност; въвеждане в обучението на съвременни симулационни системи.

Продължи тенденцията за увеличаваща се неокомплектованост с военнослужещи на Сухопътните войски. Въпреки ниската степен на окомплектованост през годината, командирите на формирования съумяха да реагират адекватно на предизвикателствата и основните задачи бяха изпълнени, но с редица ограничения и трудности.

Постигнатите резултати и проведените от Сухопътните войски мероприятия допринесоха за поддържане на съществуващите отбранителни способности за изпълнение на задачи от национален характер, за участие в системата на колективната отбрана и международните инициативи за укрепване на мира. Формированията от родовете и специалните войски са подготвени да постигнат набелязаните цели в целия спектър от мисии. Ресурсните ограничения, остарялата техника, нарастването на неокомплектоваността на личният състав и допълнителното натоварване на военнослужещите със задачи по охрана на държавната граница, поставя формированията пред сериозни предизвикателства при тяхната подготовка, поддържането на бойна готовност и способности за изпълнение на по-сложни в технологично и тактическо отношение бойни задачи. Участието в мисии по поддържане на мира, съвместни подготовки и обучения в тренировъчни центрове и в ученията на НАТО, допринесе за повишаване на индивидуалните и колективните

умения, натрупване на полева нетренираност и боен опит, и повиши оперативната съвместимост на формированията. Изпълнените задачи от формированията за подпомагане на населението при бедствия през годината се характеризираха с ефективност и висок професионализъм, което ги прави важна и неотменна част от Единната спасителна система на страната.

4.2. Военновъздушни сили

През 2017 г. усилията на Военновъздушните сили бяха насочени към създаване на условия за реализиране на приоритетните проекти за модернизация, възстановяване/поддържане на летателната годност на авиационната техника и търсенето на приоритетни и рационални решения за използване на ограничените финансови средства за поддържане на необходимите оперативни способности за изпълнение на поставените задачи за: поддържане и развитие на необходимите способности

за гарантиране на сигурността и отбраната в национален, съюзен и коалиционен формат, в рамките на предоставения на Военновъздушните сили ресурс; развитие на способностите на декларираните за НАТО и ЕС формирования, в съответствие с План 2020 и приетия Пакет „Цели на способностите 2017“; поддържане нивото на подготовката на силите и средствата за носене на бойно дежурство, за наблюдение и контрол на въздушното и морското пространство; поддържане и развитие на способности на формированията за овладяване и/или преодоляване на последствията от бедствия или терористичен акт; поддържане на способности за съдействие на МВР при действие на увеличен миграционен натиск и противодействие на тероризма; използване на възможностите за участие в съвместни учения, тренировки и подготовки със съюзници от НАТО и ЕС, и страни партньори на територията на страната и в чужбина; участие в съвместната подготовка между видовете въоръжени сили, родовете и специални войски в национален, съюзен и коалиционен формат.

През 2017 г., дежурните сили и средства за охрана на въздушното пространство на Алианса осигуриха непрекъснато носене на денонощно дежурство за контрол над въздухоплаването при охрана на въздушното пространство на страната в Интегрираната система за противовъздушна и противоракетна отбрана на НАТО.

Динамиката на средата на сигурност в Черноморския регион и появата на сериозни предизвикателства и заплахи, наложиха прилагането на нови подходи и способности от страните-членки на Алианса за използване на дежурните сили и средства за осигуряване на въздушния суверенитет. За усиление на охраната на собственото въздушно пространство със съюзни сили и средства, в Република България се предприеха поредица от стъпки към промяна на националното законодателство. С Решение на Министерския съвет за първи път беше реализирана съвместна мисия по охрана на въздушното пространство на Алианса със сили и средства на Република България и Република Италия. Продължи изпълнението на споразуменията за презгранични операции за охрана на въздушното пространство на Алианса с Румъния и с Република Гърция. Продължава работата по разработването на двустранно споразумение за презгранични операции по охрана на въздушното пространство на Алианса с Република Турция. Усиленото въздушно присъствие на сили и средства от Военновъздушните сили на съюзни страни на територията на страната допринесе за гарантиране на сигурността в източната зона на Алианса.

Въпреки изтичането на договори за интегрирана логистична поддръжка и неритмичното снабдяване с резервни части, консумативи и авиационно-техническо имущество през 2017 г., Командването на Военновъздушните сили и командирите на авиационни формирования успяха, чрез гъвкаво планиране и ефективно разходване на ресурсите, да осигурят изпълнението на **91 %** от планирания общ годишен брой летателни часове.

Вследствие на задълбочаващите се проблеми с поддръжката на авиационната техника и ограниченото ресурсно осигуряване, продължи тенденцията за намаляване на броя летателни часове на летателния състав. Това продължаващо противоречие с изискванията на съюзническите стандарти и политики, създава реална заплаха за необходимото ниво на безопасност на полетите, способностите за изпълнение на поетите съюзнически ангажименти и ограничава възможностите за приучване на млад летателен състав за изпълнение на дежурството по охрана на въздушното пространство на Алианса и на другите типове авиационна техника. Изпълнението по отношение на броя на летателните часове на сертифицираните декларирані формирования през годината е както следва: „Авиационни сили с нарастваща степен на готовност” - изпълнени са 77 % от планираните; „Сили за развъртване с нарастваща степен на готовност” - изпълнени са 96 % от планираните.

Едно от приоритетните направления за работа на Военновъздушните сили остава осигуряването на приемственост между поколенията летателен състав. Съгласно предварително поставените цели, през учебната 2017 г. успешно продължи летателната подготовка на пилоти, определени за провеждане на интензивна летателна подготовка и достигане на изискванията за приучване на нов тип боен самолет. Продължава интензивната летателна подготовка на други пилоти, които преминаха към приучване на учебно-боен самолет за усвояване и усъвършенстване на сложни видове подготовки.

За подготовка на формированията за изпълнение на целия спектър от мисии и задачи през 2017 г. във Военновъздушните сили бяха планирани и проведени 35 международни и национални учения и тренировки, показани в Таблица 4.

Таблица 4

Учения през 2017 г.	Планирани	Проведени	Изпълнение
Учения с авиобаза, бригада, ескадрила, дивизион, КЩУ и компютърно-подпомагани КЩУ	33	32	97%
Учения с рота, батарея, радарен пост	3	3	100%
Парашутни скокове	276	239	87%

Общият брой на проведените международни и национални учения и тренировки през 2017г., в сравнение с 2016 г., е показан на Фигура 9.

Фигура 9

Безопасността на полетите продължи да бъде приоритет на Военновъздушните сили. През 2017 г. българските военни въздухоплавателни средства бяха свързани с 36 авиационни произшествия, от които един сериозен инцидент. Общият им брой е със седем повече, спрямо 2016 г. Приблизително 70 % от авиационните произшествия са в следствие откази на авиационната техника, по-голямата част от която е съветско производство – 58 %, произведена през 80-те години на миналия век и на предела на назначения технически ресурс по време. Допуснати са и шест авиационни инцидента с чуждестранни военни въздухоплавателни средства, които са разследвани от страната-оператор, съгласно STANAG 3531.

Радиолокационните комплекси от основния компонент работят с частични неизправности, поради което формираното радарно покритие се осъществяваше със затруднения. Радиолокационната техника (РЛТ) работи с последните налични елементи, с аварии (неизправни блокове и възли) и със занижени параметри. Поддържането в техническа изправност на радиолокационните станции се осъществява с огромно затруднение, поради това че не са извършвани заводски ремонти в съответствие с техническите изисквания и поради липса на резервни части. Обслужването и поддръжката на радиолокационните станции (РЛС) се извършва със сили и средства на Базата за специална техника и военните формирования, които ги експлоатират. Резервни части и възли предимно се осигуряват чрез разкомплектоване и чрез преразпределение на обявени за излишни материални средства. За възстановяване и поддържане в изправност на РЛС в критично минимална степен за експлоатация, през 2017 г. е изготвена заявка за доставка на резервни части по сключен договор от месец декември 2016 г., съгласно осигуреното частично финансиране в размер на **16 %** от стойността на договора.

Зенитно-ракетната техника на въоръжение във Военновъздушните сили значително е превишила ресурса по количество часове и години на експлоатация, заложен в регламентиращите документи на производителя и се нуждае от ремонт в заводски условия. В процеса на дългогодишна експлоатация голяма част от резервните блокове и платки са изчерпани. Техниката се експлоатира в условия на остър недостиг на резервни части и консумативи. През 2017 г. беше извършена доставка на резервни части по договор от месец декември 2016 г.

В изпълнение на мисия **„Принос към националната сигурност в мирно време”**, във Военновъздушните сили продължи непрекъснатото носене на дежурство за аварийно-спасително осигуряване със самолет и вертолет. През 2017 г. продължи изпълнението на специални полети за транспортиране на медицински екипи, човешки органи и пациенти за експлантация и трансплантация, болни и пострадали. През годината Военновъздушните сили проведоха редица мероприятия за оказване помощ на населението в страната, включващи аварийно-

възстановителни работи за ликвидиране на последствията от наводнение в село Полски Извор, област Бургас, действия в тежки зимни условия и други. Военновъздушните сили изпълниха и седем специални задачи за разузнаване и гасене на пожари от въздуха в Национален парк „Странджа”, Национален парк „Пирин”, на територията на областите Пловдив и Пазарджик. През юли и август 2017 г., бяха изпълнени полети за пожарогасене от въздуха в Република Черна гора и Република Македония. Четири подготвени екипажа с два вертолета Ми-17 от състава на Военновъздушните сили се пребазираха на летищата Подгорица, Република Черна гора и Скопие, Република Македония.

Постигнатото ниво на окомплектоване с военнослужещи е около **87 %**. Тенденцията към постепенно намаляване нивото на окомплектоване с военнослужещи се запазва, включително и поради специфичните изисквания за определени длъжности във Военновъздушните сили (като достатъчен брой подготвени пилоти за изпълнение на бойно дежурство, метеоролози и др.), което трайно и чувствително затруднява изпълнението на задачите от формированията. Способностите на Военновъздушните сили за участие в операции на НАТО продължават да бъдат силно ограничени, основно поради несъвместимостта на наличните техника и въоръжение с тези на останалите съюзници в Алианса. През 2017 г., реалният принос на Военновъздушните сили към колективната отбрана бе участието на офицери в съвместни учения и тренировки в Съюзното въздушно командване Рамщайн, за повишаване на индивидуалната и колективната подготовки на органите за командване и управление на НАТО за планиране и провеждане на въздушни операции.

Изпълнението на дежурството по охраната на въздушното пространство в интегрираната система за противовъздушна и противоракетна отбрана на НАТО, осигуряването на приемственост на летателния състав чрез нормален ритъм на летателната дейност изискват поддържането на висок процент изправна авиационна техника. Поради нереализирани процедури за доставки/услуги през 2017 г., Военновъздушните сили изпитваха силни затруднения в осигуряването на летателната подготовка.

Поради недостатъчно финансиране и поддръжка, част от пътната инфраструктура и сградния фонд на формированията от състава на Военновъздушните сили са в лошо състояние. Това е предпоставка ежегодно да се увеличава риска за живота и здравето на личния състав, както и постоянното влошаване на условията за съхраняване на специалната бойна техника и останалите отбранителни продукти.

Основен проблем за постигане на заложените параметри за развитие на отбранителни способности на Военновъздушните сили за изпълнение на задачите по трите мисии на въоръжените сили е осигуряването на изправността на авиационната техника, радиолокационната техника и зенитно-ракетните комплекси. Забавянето на проектите за модернизация, приоритетно придобиването на нов тип боен самолет и неяснотата относно финансирането на ремонта и поддръжката на авиационната техника, поставя пред висок риск поддържането на способностите за изпълнение на задачите на Военновъздушните сили. Острият недостиг на ресурси наложи пълна трансформация на модела на провеждане на летателната подготовка, даваща възможност за постигане на високо ниво на подготовка на млад летателен състав при икономично използване на наличните ресурси. Липсата на резервни части за своевременно отстраняване на откази на радиолокационната техника води до затруднения в осигуряването на радарно покритие над зоната на отговорност. Съществува реална опасност през 2018 г. да се стигне до невъзможност за осигуряване с радиолокационна информация на системата за командване и управление на Военновъздушните сили, което може да възпрепятства надеждното изпълнение на задачите по охрана на въздушното пространство на Алианса. Комуникационната, информационната и навигационната система на Военновъздушните сили осигурява необходимите условия за функциониране на системата за командване и управление и провеждане на полети на военните летища. Техническата поддръжка и развитието на основното комуникационно и навигационно оборудване на Военновъздушните сили са от важно значение за изпълнение на поставените задачи и поддържането на високо ниво на качество на осигуряване на полетите.

4.3. Военноморски сили

През 2017 г. подготовката във Военноморските сили беше ориентирана за участие в целия спектър от мисии и задачи, гарантиращи суверенитета и сигурността на Република България, защитата на териториалната ѝ цялост и националните интереси в морските пространства. Основните усилия и ресурси през годината бяха насочени към поддържане и усъвършенстване на отбранителните способности, ефективността и съвместимостта на Военноморските сили с тези на страните членки на НАТО, посредством изпълнението на „Цели за

способности 2013“ и разработване на планове за изпълнение на целите от новия пакет „Цели за способности 2017“, изпълнение на задачите в съответствие с мисиите на въоръжените сили, подготовка и поддържане в готовност на декларираните сили за участие в мисии и операции на НАТО и ЕС и осигуряване на тактическите учения на военните формирования от Военноморските сили и подготовката и участието на корабите в националното военноморско учение с международно участие „БРИЗ 2017“. Продължи участието на Военноморските сили в мероприятия за охрана на

морската част на държавната граница и в операцията за логистична поддръжка на органите на МВР за охрана на сухопътната граница.

През периода Военноморските сили поддържаха информационна осведоменост за обстановката в морските пространства на страната чрез „Брегова система за контрол на корабоплаването и охрана на морската граница - ЕКРАН”. През първото шестмесечие на 2017 г. стартира процедура по сключване на договор за техническа поддръжка на сензорите на системата „ЕКРАН”.

Подготовката на военните формирования от Военноморските сили през 2017 г. се провеждаше в съответствие с утвърдените планове, осигурените ресурси и достигнато ниво на подготовка. Положиха се необходимите усилия за отработване на бойни упражнения и сдаване на планираните единични и съвместни задачи на корабите и дивизионите. Бреговите формирования изпълниха планираните тактически учения, тактико-строеви занятия и упражнения по използване на оръжието и техническите средства. През 2017 г. в подчинените формирования бяха проведени общо **93** учения на различни етапи от подготовката, разпределени по категории и отразени в Таблица 5.

Таблица 5

Учения през 2017 г.	Планирани	Проведени	Изпълнение
Национално учение на Военноморските сили "Бриз 2017"	1	1	100%
Тактическо учение на съединение	1	1	100%
Компютърно подпомагано командно-щабно учение на Флотилия бойни и спомагателни кораби	1	1	100%
Тактическо учение на дивизион	4	4	100%
Тактическо учение на ОПСС – Бургас	1	1	100%
Летателно-тактическо учение	1	1	100%
Тактическо учение на единичен кораб	52	46	88%
Тактическо учение на полк	2	2	100%
Тактическо учение на батальон и приравнени	18	18	100%
Тактическо учение на рота и приравнени	18	18	100%

Поради технически откази на материална част и ограничените финансови и материални ресурси бяха отменени 6 бр. планирани тактически учения с единичен кораб. Анализът на проведените учения показва, че са проведени 94% от планираните за 2017 г. учения. Необходимо е да се отбележи, че през 2017 г. броя на проведените учения нараства с 4 % в сравнение с 2016 г. (Фигура 11)

Фигура 11

В изпълнение на задачите по мисия „Отбрана“ през отчетния период, в рамките на утвърдените финансови средства с предимство се осигуряваха потребностите за подготовката на корабите от декларираните сили и определените такива за участие в международни учения.

По мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“, подготовката за участие на кораби и личен състав от Военноморските сили в мисии и операции извън територията на страната се извърши своевременно, в съответствие с нормативните изисквания. Поставените задачи бяха изпълнени с много добра ефективност, като по този начин Република България отговори на поетите международни ангажименти и способства за повишаване на оперативните способности на силите от Военноморските сили, декларирани за НАТО и ЕС. За първи път едновременно три кораба от Военноморските сили взеха участие в операции, мисии и учения на НАТО извън територията на страната.

По мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“ формированията от Военноморските сили за оказване на помощ на населението при бедствия участваха в различни по своя характер мероприятия на територията на областите Варна, Добрич и Бургас, в териториалното море и в отговорния район по търсене и спасяване на Република България. Проведени бяха действия по оказване на помощ на екипажи на море и разузнаване и унищожаване на невзривени бойни припаси и морски мини.

Във връзка с предприетите мерки срещу незаконната миграция по южната граница, сили и средства от Военноморските сили продължиха участието си, на ротационен принцип през две седмици, в логистичната поддръжка на органите на МВР по охрана на държавната граница, изпълнявайки задачи по транспортиране на установени и задържани лица, преминали незаконно държавната граница, транспортиране на служители на МВР до и от местата за осъществяване на граничното наблюдение и транспортиране на служители на МВР за осъществяване на контролна дейност върху

службата на излъчваните полицейски патрули.

Благодарение на наличието на действащ рамков договор за ремонт и поддръжка на радиолокационни станции на фрегати клас Е-71 бяха доставени резервни части за извършване на основен/капитален ремонт на всички радиолокационни станции и Бойната информационна система на трите фрегати. В края на декември 2017 г. беше сключен конкретен договор за извършване на основен/капитален ремонт на Бойната информационна система на фрегата „Верни“ и ремонт на компютърната система на фрегата „Дръзки“, със срок до средата на март 2019 г.

Следва да се има предвид, че частичната модернизация на фрегатите клас Е-71 и придобиването на многофункционални модулни патрулни кораби не могат да се разглеждат като взаимно изключващи се алтернативи, а напротив, те са взаимно обвързани, тъй като единствено тяхното едновременно изпълнение ще гарантира възможностите на Военноморските сили да изпълняват своите задачи свързани със защитата морския суверенитет на Република България. Ако двата инвестиционни проекта не бъдат осигурени с целево финансиране, съществува риск, те да не се реализират в планираните срокове, което ще доведе до загуба на способности за защита на морския суверенитет на Република България и намаляване на оперативната съвместимост със съюзниците от НАТО и ЕС.

Окомплектоването на Военноморските сили с личен състав към края на 2017 г. по утвърдените длъжностни разписания е: с военнослужещи на активна служба – **84 %**, от тях офицери **85 %**, офицерски кандидати **77%**, старшини **91 %**, матроси **84 %**, цивилни служители – **99 %**. Запазва се степен на неокомплектованост с военнослужещи от близо **16 %**, което води до изпълнение на задачите с голямо натоварване на личния състав. Особено проблемен е въпросът при офицерския състав, защото засяга системата за командване и управление. Наложена през последните години рамка за финансиране по списъчен състав не разрешава пълното окомплектоване на Военноморските сили за всички категории военнослужещи до съответния брой, съгласно длъжностните разписания.

Поради ограничените финансови средства за капиталови разходи през последните години не се изпълняват полагащите се регламентни прегледи и ремонти на корабите, въоръжението и техниката, съгласно действащите нормативни документи. Артилерийските, торпедните и реактивните бомбометни установки на фрегатите клас Е-71 са технически изправни, но поради ограничените финансови ресурси в бюджета на Военноморските сили, не са сключени рамкови споразумения за техническа поддръжка и е нарушена периодичността за провеждане на ремонти и контролни прегледи. По същата причина не са извършвани и необходимите технически прегледи, регламентни работи и ремонти на част от боеприпасите (ракети, торпеда, мини). През 2017 г., след проведени процедури за обществени поръчки бяха подписани рамкови споразумения за „Доков ремонт на кораби от състава на Военноморските сили” и бяха извършени докови ремонти на минен ловец „Цибър”, корвета „Бодри”, танкер бункеровчик „Балчик” и фрегата „Смели”“.

Предвид остарелия казармено-жилищен фонд, неблагоприятните климатични условия и агресивната морска среда в по-голямата си част сградите се нуждаят от ремонт. От постъпилите от формирования заявки за финансови средства за осъществяване на инвестиционни намерения и ремонт през 2017 г. в размер на **9 187 337 лв.** са утвърдени и отпуснати само **385 080 лв.** Голямата разлика между заявените и отпуснатите финансови средства силно затрудняваше поддържането на сградния фонд.

Ограниченията, поставени в Закона за обществените поръчки, и високите цени на необходимите резервни части или услуги, възпрепятстват своевременното и пълно извършване на полагащите се прегледи и ремонти на корабите и техниката. Запазването и развиването на способностите на Военноморските сили за защита на морския суверенитет на Република България и изпълнението на съюзните ангажименти пред НАТО е възможно единствено чрез едновременното реализиране на проект “Придобиване на многофункционален модул на патрулен кораб” и “Модернизация на фрегати клас Е-71”, като финансово най-оптимален вариант за поддържане на необходимия брой бойни кораби.

4.4. Способности за специални операции

През 2017 г. 68-ма бригада „Специални сили”, беше изведена от състава на Сухопътните войски и премина на пряко подчинение на Началника на отбраната.

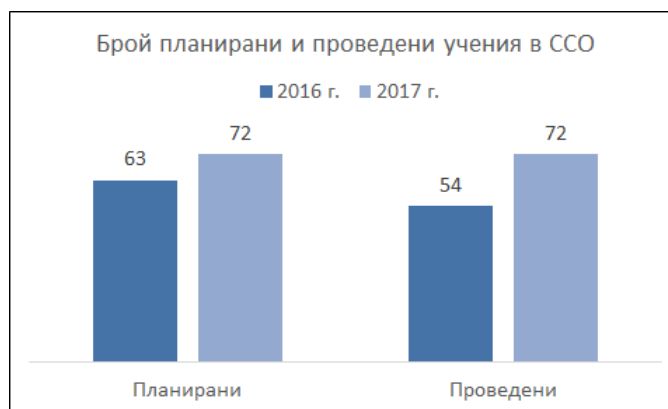
През годината формирования от бригадата взеха участие в различни международни учения и обучения, както на територията на страната, така и в чужбина. Такива бяха ученията: **“Combined Resolve”**, **“Saber Junction”**, **“Allied Spirit”**, проведени в Тренировъчния център на силите на САЩ в Европа – Хохенфелс, Република Германия; международните учения **„Balkan Dagger 17”** със силите за специални операции на Гърция; тренировката на Европейската транспортна авиация **„Black Swan 17”**, учението **„Balkan Spartan”**; летателни тренировки с американските Военновъздушни сили **„Tracian Spring 2017”** и **„Tracian Summer 2017”**; съвместната подготовка **BSRF 17.2 „Platinum Lion 17-4”** в Балчик; сертифициране на Тактическа група за Специални операции за NRF 18; сертифициране на взвод за Специални операции в операцията на НАТО в Косово – KFOR; учение за поддържане на бойната готовност на NRF-2017 **„Trident Javelin”** в Монс, Белгия; учение за сертифициране на NRF-2018 **„Brilliant Sword”** в Испания; участие в международно учение **„Agile Spirit 17”**, в учебен полигон „Орфоло”, Република Грузия; участие в станалото традиционно учение на Специалните сили на страните от Балканския полуостров **В-9 „Carpatian Eagle”** в Румъния; **17** двустранни съвместни подготовки и много други.

През 2017 г. в подчинените формирования на 68-ма бригада „Специални сили” бяха планирани и проведени **3956** парашутни скока и общо **72** учения на различни етапи от подготовката, разпределени по категории и отразени в Таблица 6.

Таблица 6

Учения през 2017 г.	Планирани	Проведени	Изпълнение
Командно-щабни учения	4	4	100%
Съвместни учения и тренировки	17	17	100%
Полеви обучения и лагери	12	12	100%
Тактически занятия с взвод	28	28	100%
Тактико-строеви учения с рота/батарея	10	10	100%
Тактическо учение за сертифициране на Тактическа група за специални операции	1	1	100%
Парашутни скокове	3956	3956	100%

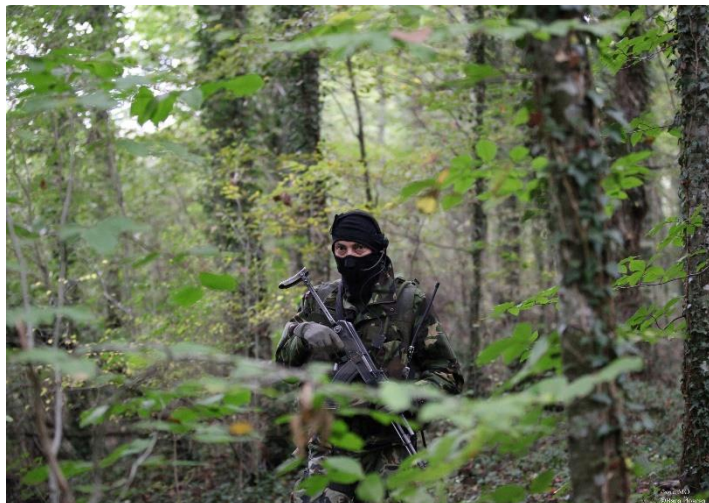
Общият брой на проведените международни и национални учения и тренировки през 2017 г., в сравнение с 2016 г., е показан на Фигура 13.

Фигура 13

През изтеклия период подготовката на формирането за специални операции на Военноморските сили се провеждаше при силно ограничени материални и финансови ресурси. Породените от това проблеми в определена степен бяха компенсирани чрез участие на военнослужещи от формирането в съвместни подготовки със сродни формирования за специални операции от Българската армия и от страни-членки на НАТО, както и от МВР на Република България, което позволи да бъдат изпълнени поставените за годината задачи и цели в плана за дейността на формирането. През годината формирането участва в: съвместните българо-американски подготовки „Тракийска пролет 2017” и „Тракийско лято 2017” с изпълнение на съвместни парашутни скокове от американски и български самолети през март и юни; съвместна българо-американска подготовка „Black sea rotational force 17.1” Platinum Lion – ParaOps/ Special Operations с изпълнение на съвместни задачи и парашутни скокове при участие в съвместни многонационални операции на летище Балчик.

През 2017 г., ученията и ротационните подготовки на Силите за специални операции по линия на изпълнение на Плана за двустранното сътрудничество със САЩ, както и съвместните учения с Военновъздушните и Военноморските сили са насочени към подготовка на щабния състав, бойните, осигуряващи и поддържащи формирования от състава на щабния състав за Компонентното командване на специалните операции и тактическите групи за специални операции към Силите за отговор на НАТО за 2017 и 2018г. В хода на ученията бяха проверени способностите и готовността на декларираните сили намиращи се в дежурство в състава на NRF 17 и подготовка и сглобяване на формированията подготвящи се за сертификация и дежурство за NRF 18.

Провеждането на съвместни подготовки между подразделенията от Силите за специални операции от Българската армия и страните членки на НАТО, спомогнаха за усъвършенстването методите и похватите при решаване на високорискови ситуации. Повиши се полевата нетренираност, както и психо-физическата издръжливост на личния състав при изпълнение на задачи, както под вода, така и на сушата. Личният състав отработваше на практика изучения теоретичен материал, залежал в ръководните документи на НАТО, и повиши езиковата си подготовка.

Участието на формированията от силите за специални операции в различни национални и международни учения и подготовки на практика повиши вече придобитите способности, което от своя страна осигури изпълнението на основната цел за поддържане и надграждане на способностите за изпълнение на специфичните за Силите за специални операции задачи.

4.5. Изпълнение на мисиите на въоръжените сили

4.5.1. Мисия „Отбрана“

Поради негативните промени в геостратегическа среда на сигурност в непосредствена близост до нашата територия, подготовката на щабове и формированията от въоръжените сили през 2017 г. беше насочена приоритетно към отработване на задачи по мисия „Отбрана“.

В рамките на отпуснатите финансови ресурси с предимство се осигуряваше оборудването, подготовката и участието в съвместни многонационални учения и тренировки на декларираните формирования за колективната отбрана на НАТО.

Основните усилия през втората половина на годината бяха насочени към усвояването на новоразработените документи, регламентиращи планирането и поддържането на бойната готовност. От 01.07.2017 г. беше въведена „Директива за бойна готовност на въоръжените сили на Република България“, която замени „Директива за бойна готовност на Българската армия ОВ – 2000“. Изготвени бяха нови планове за бойна готовност в щабове и формированията от въоръжените сили, които осигуриха условия за своевременно оповестяване и устойчиво управление при провеждането в по-високи степени на бойна готовност.

Освен недостатъчното финансиране, сериозен проблем при поддържането на бойната готовност във въоръжените сили създава продължаващото увеличаване на незаетите длъжности. В тази връзка, беше организирано попълването на вакантните длъжности с ресурси от резерва. Формированията с единни щатно-длъжностни разписания за мирно и военно време разработиха анекс „Провеждане на мобилизация“ към планове за бойна готовност.

Анализът на окомплектоването със запасни и техника-запас на въоръжените сили показва, че поради негативните демографски процеси, все по-голям брой войници получават мобилизационно назначение на сержантски длъжности, като в някои случаи тези назначения дори не съответстват на изискващата се военно-отчетна специалност. Това ще окаже негативно влияние при провеждане на организационното и бойното сглобяване на формированията и ще понижи техните оперативни способности.

4.5.2. Мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“

В изпълнение на тази мисия през 2017 г. формирования и отделни военнослужещи участваха в осем различни мисии и операции зад граница. Бяха сертифицирани 15 контингента. Общият брой военнослужещи, участвали в проведените през годината ротации е около 907, в т.ч. приносът ни към силите за отговор на НАТО, ротата от междинният резерв за операция „ALTHEA“ на ЕС в Босна и Херцеговина и Силите за бърз военен отговор на ЕС. В сравнение с 2016 г., когато общият брой

на военнослужещите, участвали в мисиите и операциите зад граница беше около 760, през 2017 г. се наблюдава повишение с **19%**. (Фигура 14)

Фигура 14

4.5.2.1. Операции и мисии на НАТО

- **Мисия „Решителна подкрепа“ на НАТО за подготовка, съветване и подпомагане на Афганистанските национални сили за сигурност**

В тази мисия въоръжените ни сили участват с контингент в състав до **110** военнослужещи, изпълняващи задачи по охрана на вътрешния периметър на летището в Кандахар, обучение, съветване и подпомагане на Афганистанските национални сили за сигурност, както и предоставянето на офицери в щаба на мисията в Кабул. През отчетния период през ротации в мисията преминаха общо **218** военнослужещи.

Един български офицер беше определен да заеме ключова ръководна длъжност в щаба на мисията, който участва в специализираната подготовка на офицери RS KLT 17-2 (Resolute Support Key Leader Training).

На 27.07.2017 г. Министерският съвет прие решение (№411), с което разшири приносите ни към мисията с още до **50** военнослужещи и установи квота до **160** военнослужещи. Новият формат ще стартира от началото на февруари 2018 г. В него страната ни ще заеме 15 място от 39 коалиционни държави, изпреварвайки Белгия, Норвегия, Португалия, Испания и др.

- **Операция на Стабилизиращите сили на НАТО в Косово (KFOR)**

Република България участва в операцията с **23** военнослужещи. Десет военнослужещи са разпределени в щаба на KFOR и в екипа на съветническата мисия на НАТО в (NATO Advisory and Liaison Team – NALT) в Косово. Един взвод от **10** военнослужещи е в състава на разузнавателния батальон ISTAR. В Групата за взаимодействие с щаба на ротата за разузнаване и наблюдение работят **двама** военнослужещи, а **един** военнослужещ е в многонационалното интегрирано логистично формирование за контрол на придвижването.

От месец април 2017 г. участието ни в тази операция се увеличи с **десет** военнослужещи в състава на Групата за специално разузнаване, а от месец септември, с още **двама** военнослужещи в състава на Групата за взаимодействие с щаба на ротата за разузнаване и наблюдение. През отчетния период в мисията в Косово участваха общо **30** военнослужещи.

- **Операция на НАТО за морска сигурност в Средиземно море “Sea Guardian”**

Изпълняваните задачи са свързани с гарантиране сигурността на морската среда в региона, с поддържане на информационна осведоменост в Средиземно море, с осигуряване свободата на корабоплаването и с провеждане на възпиращи действия по море по отношение на трафика на хора и разпространението на оръжия за масово унищожение. Участващите в операцията сили извършват наблюдение и контрол на корабоплаването в Средиземно море, ескортиране, спиране и проверка на отказали да се идентифицират морски съдове.

Страната ще продължи да участва в операцията ежегодно за срок, не по-дълъг от 60 денонощия, с един кораб, клас „Фрегата“, с щатното му въоръжение и екипаж до 153

военнослужещи. През 2017 г. в периода октомври - ноември в операцията се включи **фрегатата „Дръзки”** с екипаж от **140** военнослужещи.

- **Плаващ щаб на постоянната военноморска група на НАТО (SNMG2)**

Република България е представена в плаващия щаб с един офицер на борда на флагманския кораб на постоянната военноморска група на НАТО № 2 на длъжност „Щабен офицер по водене на бойни действия с подводен противник”. През 2017 г. На длъжността участваха общо двама офицери за по шест месеца.

- **Принос към Силите за отговор на НАТО**

Приносът на страната ни към Силите за отговор на НАТО през 2017 г. се изразяваше в поддържането на постоянна оперативна готовност на: група за контрол на придвижването; щабен елемент за специални операции; рота „Военна полиция”; взвод за ядрена, химическа и биологическа защита; групи за гражданско-военно сътрудничество; група за разузнаване с хора; сухопътна тактическа група за специални операции; медицински хирургически екип.

4.5.2.2. Операции и мисии на ЕС

- **Операция „Алтея“ на ЕС в Босна и Херцеговина**

Република България участва в операция „Алтея” с до **140** военнослужещи. От тях, постоянно развърнати в щаба и подчинените структури в зоната на операцията в Босна и Херцеговина са **10** военнослужещи. Лекоманеврена рота от Сухопътните войски от **113** военнослужещи и национален поддържащ елемент, са в състава на междинния резерв на операцията – общо до **130** военнослужещи.

Ротата и националният поддържащ елемент се намират в пунктовете за постоянна дислокация на територията на България и при необходимост се развърщат в зоната на операцията. Готовността им за транспортиране и развърщане през 2017 г. беше през периодите от 01.09.2016 г. до 28.02.2017 г. и от 01.03.2017 г. до 31.08.2017 г. През 2017 г. през ротации в зоната на операцията в Босна и Херцеговина преминаха общо **16** военнослужещи.

- **Военноморска операция „Аталанта“ на ЕС за възпрепятстване, предотвратяване и възпиране на пиратски действия край бреговете на Сомалия**

Република България е представена в операцията с един офицер в щаба в Нортууд, Обединеното кралство. През 2017 г. в операцията участваха общо **двама** офицери за по шест месеца.

- **Операцията „София“ на ЕС в централната част на Средиземно-МОре**

В тази операция участваме с **един** офицер, който осъществява координацията между командващия на операцията и Военния секретариат на ЕС.

- **Тренировъчната мисия на ЕС в Мали**

Република България участва в тази мисия с медицински екип от **четирима** военнослужещи и **един** офицер към щаба на мисията в столицата Бамако. За 2017 г. през ротации в зоната на мисията преминаха общо **17** военнослужещи.

- **Гражданска мисия на ЕС за наблюдение в Грузия**

През 2017 г. Република България увеличи участието си в мисията от двама на **пет** военни наблюдатели.

4.5.3. Мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“

През 2017 г. продължи участието на военнослужещи от въоръжените сили в операцията за подпомагане на МВР в охраната на българо-турската граница. Средномесечното участие възлизаше на **240** военнослужещи и **70** единици техника.

В операцията са развърнати хора и техника основно от Сухопътните войски, като изразходваните ресурси (финансови, материални и времеви) остават за тяхна сметка. По този начин, времето и ресурсите за ефективно провеждане на занятия през годината осезаемо намаляват, което води до понижаване степента на подготовката на формированията за изпълнение на основните им задачи. Поради сложните пътни условия в зоната на операцията, използваната техника се амортизира ускорено, а средствата за нейната поддръжка не са достатъчни.

В операцията по логистична поддръжка на МВР по охрана на държавната граница, на ротационен принцип, участват и сили и средства от Военноморските сили. За 2017 г. са извършени **14** ротации, като са изпълнени общо **808** задачи по транспортиране на установени и задържани лица, преминали незаконно държавната граница, транспортиране на служители на МВР до и от местата за осъществяване на граничното наблюдение и транспортиране на служители на МВР за осъществяване на контролна дейност върху службата на излъчваните полицейски патрули.

С приемането на „Закон за противодействие на тероризма“ през 2016 г. значително се разшириха възможностите за използване на въоръжените сили в операции по противодействие на тероризма. През годината беше проведена целенасочена подготовка на военните формирования, определени за противодействие на тероризма и бяха развити способности по предотвратяване на терористични актове, изолиране на районите при осъществен такъв, ограничаване и ликвидиране на щетите и неутрализиране на терористични групи.

През 2017 г. общо **99** формирования за овладяване и/или преодоляване на последиците от бедствия (ФОППБ) поддържаха постоянна готовност за действие и оказваха помощ на населението.

Сухопътните войски участваха в оказването на помощ на населението в тежки зимни условия, при наводнения и при потушаването на пожари с **832** военнослужещи и **111** броя техника. Анализът на изпълнените задачи показва, че ФОППБ са добре подготвени и могат да изпълняват поставените задачи при всякакви условия. Формированията от Сухопътните войски за разузнаване и унищожаване на открити невзривени боеприпаси проведеха общо **82** операции на територията на страната, като бяха разузнати и унищожени чрез взривяване над **15 000** боеприпаса. В тези операции участваха **415** военнослужещи и до **146** единици техника.

Военновъздушните сили оказваха помощ на населението в тежки зимни условия, при наводнения и при потушаването на пожари с общо **273** военнослужещи, **шест** броя авиационна техника и **18** броя друга техника. Продължи изпълнението на специални полети за транспортиране на медицински екипи, човешки органи и пациенти за експлантация и трансплантация, болни и пострадали. През 2017 г. бяха проведени общо **23** операции за оказване помощ на населението в страната. В изпълнение на постъпили искания от правителствата на Черна гора и Македония, **четири** екипажа с два вертолета Ми-17 бяха пребазирани на летищата в Подгорица и Скопие. В продължение на две седмици (в края на юли и началото на август 2017 г.) бяха изпълнени общо **29** полета за гасене на пожари от въздуха.

Формированията от **Военноморските сили** за оказване на помощ на населението при бедствия проведеха **30** операции на територията на областите Варна, Добрич и Бургас, в териториалното море и в отговорния район по търсене и спасяване на Република България. В тях участваха общо **140** военнослужещи и **42** броя техника и плавателни средства. Формированията от Военноморските сили за разузнаване и унищожаване на открити невзривени боеприпаси проведеха **17** операции, като бяха разузнати и унищожени чрез взривяване общо **22** боеприпаса.

През 2017 г. формирования от **Съвместното командване на силите** участваха в провеждането на **две** операции за оказване на помощ на населението при бедствия – за преодоляване на тежката зимна обстановка в община Сунгурларе, и съвместно с формирования от Военновъздушните и Военноморските сили - за ликвидиране на последствията от наводнението на териториите на общините Бургас и Камено.

4.6. Съвместна подготовка

Подготовката на въоръжените сили е основен елемент от придобиването и поддържането на способности за осигуряване на националната и съюзна сигурност. Част от тази подготовка е участието в различни учения, чиято цел е поддържане и развитие на изградените отбранителни способности, необходими за осигуряване на националната отбрана и за участие в колективната система за сигурност на НАТО и общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. Съвместната подготовка и участието в международни учения се затвърди като ефективна форма за обучение на офицерите и формированията за работа и изпълнение на задачи в многонационална среда и допринасяше за повишаване подготовката, полевата нетренираност на формированията и

оперативната им съвместимост със страните от Алианса. През 2017 г. по-мощните съвместни учения и тренировки на национално, съюзно и международно ниво бяха:

- **Учение на НАТО „Trident Jaguar 2017”**

Учението се проведе в периода 03-17.03.2017 г под ръководството на командира на съвместните сили на НАТО в гр. Неапол, Италия (Joint Force Command Naples – JFCNP). По време на учението в района на съвместните българо-американските съоръжения на учебен полигон „Ново село“, бяха развърнати щаба на RRC-Fr, елементи от клетките за отговор към ръководството на учението и обслужващи елементи, с обща численост до 760 души личен състав. Целта на учението беше RRC-Fr, като щаб на Съвместни оперативни сили, да демонстрира способност да ръководи малка съвместна операция на НАТО със сухопътен компонент.

- **Учение на НАТО „Noble Jump 17”**

Учението се проведе под ръководството на командира на JFCNP, като командир на Силите за отговор на НАТО (NRF17), в два етапа: Първи етап – учение за активиране и нарастване на готовността в периода 01.02-31.03.2017 г.; Втори етап – реално развързване на формирания от силите на НАТО с много висока степен на готовност, като Гърция, Република България и Румъния бяха страни-домакини. Съгласно концепцията на учението, в периода от 22.05-21.06.2017 г., част от сухопътния компонент на VJTF премина през Република България за участие в активната част на учението на територията на Република Румъния. През този период, в посока от Гърция към Румъния и обратно, през територията на Република България преминаха 105 единици колесна техника и 227 души личен състав от Испания, 169 единици колесна техника и 286 души личен състав от Великобритания, 19 единици колесна техника и 148 военнослужещи от Албания. За осигуряване придвижването на формиранията от VJTF, на територията на страната бяха развърнати Центрове за поддръжка на конвои.

- **Военно учение на ЕС „MILEX 17”.**

Учението „Milex 17” се проведе в периода 07÷17.11.2017 г. По време на военните учения на Европейския съюз (ЕС) за управление при кризи от поредицата „Milex” се отработват въпроси по прилагане на общата европейска политика в областта на сигурността и отбраната. Усилията на обучаемите се концентрираха върху военните аспекти на управлението при кризи на военнoстратегическо и оперативнo ниво, и провеждането на операция в отговор на криза под ръководството на ЕС, без използване на ресурси на НАТО. Сценарият на учението беше свързан с прилагане на общата европейска политика в областта на сигурността и отбраната. Във фаза „Провеждане“ на учението, като част от структурата на оперативния щаб, взеха участие двама български офицери назначени на следните длъжности: Помощник-началник на щаба по сухопътните операции и Старши експерт по планиране на операции по киберзащита.

През 2017 г. се проведеха **56** съвместните учения, тренировки, подготовки и курсове включени в „План за съвместна българо-американска подготовка и учения в страната и в чужбина за 2017 г.”. От тях: **30** съвместни тренировки, подготовки и учения и **9** индивидуални подготовки/ курсове на територията на Република България; **5** съвместни тренировки и учения и **12** индивидуални подготовки/ курсове в тренировъчните центрове на Силите на САЩ в Германия и трети страни.

Съществени усилия бяха съсредоточени основно върху осъществяването на координацията със Силите на САЩ в Европа по организиране на Многонационалното учение с висока видимост „Saber Guardian 2017”. Учението се проведе на територията на Република България, Румъния и Унгария за времето от 11.06.2017 г. до 25.08.2017 г.. Учението допринесе за повишаване на способностите на Съвместното

командване на силите, командванията на видовете въоръжени сили и участващите формирования при планиране и водене на операция по изпълнение на мисия „Отбрана“.

Към учението бяха интегрирани следните многонационални учения: „**Black Swan 17**“, тактическо учение с бойни стрелби (ТУБС) „**Eagle Sentinel 17**“, компютърно-подпомаганото командно-щабно учение (КПКЩУ) „**Dacian Guardian 17**“, „**Peace Sentinel 17**“, „**Dragoon Guardian 17**“, „**Swift Response 17**“, „**Tobruq Legacy**“.

Акцентът на съвместната подготовка бе насочен към усъвършенстване на умения, характерни при провеждане на настъпателна и отбранителна операция а така също и при охрана на база, осигуряване на периметър, претърсване, патрулиране и при среща с противника. Усъвършенства се системата за управление при провеждане на многонационални операции и се повиши подготовката на офицерите при работа в многонационален щаб. Усвоиха се тактиките, техниките и процедурите за установяване на сигурността в определен район. Използването на съвременни симулативни системи по време на ученията значително повиши нетренираността на участващите формирования.

Проведените единни и съвместни щабни тренировки имаха за цел да синхронизират дейността на групите за планиране на операции и сглобяване на щабове за изпълнение на дейности по време на отделните етапи от планирането. За оперативен фон на тренировките беше използвана фиктивна обстановка, която позволява отработването на дейности по планиране, както на самостоятелни така и на съвместни операции.

4.7. Развитие на националните концептуални и доктринални документи

Разработването на проект за актуализиране на Стратегията за национална сигурност стана част от Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021г. (цел 44, мярка 160). Единодушно становище относно необходимостта от актуализиране на Стратегията изразиха и членовете на Консултативният съвет за национална сигурност на свое заседание от 30.05.2017 г.

Междуведомствена експертна група разработи проект на актуализирана Стратегия за национална сигурност, като в дейността ѝ активно участваха експерти от Министерството на отбраната и Служба „Военна информация“.

Чрез актуализираните текстове относно **отбранителната политика** са набелязани подходи за решаване на основните проблеми на отбраната. **Изпълнението на приетите от Република България военни и граждански Цели на способностите на НАТО и съответните проекти и инициативи за изграждане на отбранителни способности на ЕС, в това число и с използване на агенциите на НАТО, възможностите на Европейския фонд за отбрана, или чрез двустранни и/или многостранни проекти с наши съюзници бяха определяни като основен приоритет за планирането на отбраната и развитието на отбранителните способности на въоръжените сили.**

В проекта изрично е посочено **поетапното увеличаване на бюджета за отбрана до 2% от БВП на страната**. Отчетена е необходимостта от реализиране на инвестиционните проекти за придобиване на нови основни бойни платформи и цялостна модернизация на въоръжените сили, както и от създаване на система за прозрачен, ясен подбор и кариерно развитие на военнослужещите и цивилните служители, която да включва и ефективен пакет от мерки за мотивация. За да се осигури връзката между Стратегията за национална сигурност, Националната отбранителна стратегия и останалите концептуални и доктринални документи на отбраната и въоръжените сили, в чл. 164 на актуализираната Стратегия за национална сигурност бяха записани мисиите на Въоръжените сили.

Проектът на актуализирана Стратегия за национална сигурност беше приет от Министерския съвет¹⁵. Очаква се разглеждането и приемането на актуализираната Стратегията за национална сигурност от Народното събрание в началото на 2018 г.

Всички промени в **Националната отбранителна стратегия**, направени при нейния преглед и актуализация през 2016 г., оказаха непосредствено влияние при прегледа на Доктрината на

¹⁵ С Решение на Министерския съвет №759 от 08.12.2017 г.

въоръжените сили на Република България¹⁶, който приключи в края на 2017 г. В Доктрината на въоръжените сили беше направен актуален анализ на стратегическата среда на сигурност, като бяха отразени съвременните рискове и заплахи, в това число и хибридните форми и методи за водене на война. Актуализирани и доразвити бяха инструментите на националната мощ, основните положения при използване на въоръжените сили, видовете операции, системата за планиране на операции, ръководството, командването, управлението и подготовката на Въоръжените сили, поддръжката, осигуряването и стратегическите комуникации.

Настъпилите промени в националните стратегически документи и тези на НАТО и ЕС, наложиха извършването на преглед на базовите доктрини, като през 2017 г. влезе в ход прегледът на доктрините в областта на военното разузнаване, провеждането на операции, планирането на операциите, комуникационно - информационната система на въоръжените сили, подготовката на въоръжените сили на Република България, финансовото осигуряване и управлението на човешките ресурси. През годината стартира и прегледът на част от поддържащите доктрини в областта на морските, сухопътните и въздушните операции. Прегледът на базовите и поддържащите доктрини ще продължи и през цялата 2018 г.

Наред с развитието на доктриналните документи, като част от процеса на изграждане на способности, продължи развитието на концепции, като в началото на 2017 г. беше разработена и приета „Концепция за развитие на способностите за радарно наблюдение на въздушното пространство на Република България” и стартира разработването на проект на „Концепция за развитие на способности за зенитно-ракетно прикритие”.

Продължи развитието и актуализирането на приложните документи. През 2017 г. бяха утвърдени и въведени за използване ръководствата за прилагане на мерки за електронна защита, за осигуряване с ГСМ, специални течности и техническо имущество за ГСМ във въоръжените сили и за ученията във въоръжените сили на Република България.

В процес на актуализиране и разработване са: „Ръководство за планиране на операции – стратегическо ниво”, „Ръководство по архивите във въоръжените сили на Република България”, „Ръководство за осигуряване на въоръжените сили на Република България с географски материали и данни”, „Инструкция за организиране на радио-комуникациите на въоръжените сили”, „Инструкция за организиране на военно-пощенската свръзка на въоръжените сили”, „Наръчник на военнослужещия от въоръжените сили на Република България по опазване на околната среда”, „Тактика на механизирани и танкови формирования”, „Наставление за действията на механизирани (танкова) бригада” и „Наставление по физическа подготовка и спортна дейност във въоръжените сили на Република България”.

4.8. Въоръжение и техника

4.8.1. Процедури по доставката и поддържането на въоръжението и техниката

През отчетния период в Министерството на отбраната бяха извършени дейности по възлагане на 90 обществени поръчки с обща прогнозна стойност 146 млн. лв. без ДДС. Сключени бяха 109 договора, 2 рамкови споразумения и 24 допълнителни споразумения с възложител министъра на отбраната на стойност 82,4 млн. лв.

От откритите процедури за възлагане на обществени поръчки, бяха прекратени 21 бр. Основните причини бяха липса на реална конкуренция, липса на подадени оферти или липса на оферти, отговарящи на посочените изисквания, отказ на избран изпълнител да сключи договор, липса на възможност за осигуряване на обема от средства.

4.8.2. Основни инвестиционни проекти

В изпълнение на мерки 307, 308 и 311 от Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017- 2021 г. на заседание на Консултативния съвет за национална сигурност, проведено на 30 май 2017 г., бе взето решение за синхронизирано реализиране на трите основни инвестиционни проекта за модернизация на въоръжените сили на Република България: „Придобиване и поддръжка на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи от

¹⁶ Утвърдена със Заповед № ОХ-1244 на министъра на отбраната

състава на механизирани бригада“ на Сухопътните войски; „Придобиване на нов тип боен самолет“ на Военновъздушните сили; „Придобиване на многофункционален модул патрулен кораб за Военноморските сили“ на Военноморските сили.

Към момента в Портфолиото от проекти на Министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия са включени 19 инвестиционни проекта. В допълнение, в обхвата на Портфолиото, след одобрение от Борда за управление на портфолио от проекти, бяха включени две предложения за инициране на проект на Сухопътни войски.

Към края на 2017 г. състоянието на основните инвестиционни проекти за превъоръжаване и модернизация на въоръжените сили на Република България е следното:

- **Придобиване на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи от състава на механизирани бригада**

Инвестиционният проект е разработен за времеви интервал от 12 години, като в рамките на 1 220 млн. лв. е предвидено придобиването над 150 единици бойна и специална техника и допълнително оборудване за комплектуване на три батальонни бойни групи, които следва да бъдат доставени за период от до 6 години, а изплащането им да се извърши за период от 12 години. Проектът е включен в портфолиото проекти като одобрен и осигурен проект на Министерството на отбраната. Предстои внасянето му за съгласуване в Министерски съвет, разглеждане и одобрение от Народното събрание.

- **Придобиване на нов тип боен самолет**

В инвестиционния проект е предвидено придобиването на 16 бойни самолета на два етапа, като за първия етап е предвидено придобиването на 8 (9) бойни самолета в рамките на 1,5 млрд. лв. Разработеният и приет от Народното събрание проект за придобиване на нов тип боен самолет, в съответствие с препоръките от доклада на създадената през месец юни временна парламентарна комисия за проучване изпълнението на процедурата по избор на нов тип боен самолет, беше актуализиран и отново ще бъде внесен за разглеждане и приемане в Министерски съвет и Народно събрание.

Към 31 декември 2017 г. е реализирано значително закъснение спрямо утвърдената времева рамка за изпълнение на проекта и утвърдените за 2017 г. финансови средства не бяха усвоени. Поредното рестартиране на проекта и повишава риска от забавяне модернизацията на Военновъздушните сили и възможностите за изпълнение на съюзните ангажименти по охрана и отбрана на въздушното пространство.

- **Придобиване на многофункционален модул патрулен кораб за Военноморските сили**

В рамките на проекта се предвижда придобиване на два многофункционални модулни патрулни кораба в рамките на седем години. На 20 декември 2017 г. в Министерство на отбраната бе депозирано писмо, с което единственият, подал оферта за участие в процедурата кандидат „МТГ Делфин“ АД, заяви, че се оттегля от преговорите и подписването на договора за реализация на проекта. Като основен мотив беше посочено в стойността за инвестиционен разход на проекта не е включено ДДС, което води до намаляване на реално разполагаемите ресурси за реализацията му.

На основата на направените анализи за причините, към настоящия момент се търсят алтернативи за продължаване на процедурата.

- **Модернизация на фрегати клас E-71**

Поради недостатъчните финансови ресурси, проектът „Модернизация на фрегати клас „E-71“ бе преработен, но Министерство на финансите отказа финансирането му. Въпреки това процеса на модернизация на фрегатите E-71 вече е започнал с подписването през 2016 г. на конкретен договор с фирма “Thales Nederland B.V.” по действащо рамково споразумение. Към края на 2017 г. са доставени резервни части и модификационни комплекти, необходими за извършване на основен ремонт на корабните радиолокационни системи, като финансирането по договора, на стойност 11,2 млн. лв., е осигурено от бюджета на Министерството на отбраната. В края на 2017 г. по рамковото споразумение беше сключен и договор за извършване на ремонт на корабните радиолокационни

системи на една фрегата на стойност 6,2 млн.лв., като изпълнението на дейностите по договора ще започне през 2018 г. и ще завърши до месец март 2019 г. За пълната реализация на проекта са необходими още 72,6 млн. лв, които следва да се предвидят в рамките на одобрените разходи за отбрана за съответната година.

Следва да се има предвид, че ако двата инвестиционни проекта не бъдат осигурени с финансиране, съществува риск, те да не се реализират в планираните срокове, което ще доведе до загуба на способности за защита на морския суверенитет на Република България и намаляване на оперативната съвместимост със съюзниците от НАТО и ЕС.

- **Възстановяване на летателната годност на самолети МиГ-29**

Продължава изпълнението на сключените през 2016 г. договори за доставка на двигатели. Договорът за доставка на резервни части и консумативи беше изпълнен.

През 2017 г. бе сключен договор с „РСК „МиГ“ за оценка техническото състояние на самолети МиГ-29.

Договорите за логистична поддръжка на самолети МиГ-29 по споразумението между правителствата на Република България и Република Полша са изпълнени в пълен обем.

- **Интегрирана логистична поддръжка на вертолети „Кугър“**

Изпълняват се четири договора за интегрирана логистична поддръжка сключени през 2017 г., както и договор за доставка, ремонт на резервни части, агрегати и възли, осигуряване на техническа документация, калибриране и проверка на контролно-проверовъчна апаратура, сключен в края на 2016 г. Осигурените финансови средства са крайно недостатъчни и осигуряват поддържането на 42% от общия брой вертолети „Кугър“ в летателна годност.

- **Интегрирана логистична поддръжка на самолети „Спартан“**

В сила е подписаното през 2011 г. рамково споразумение с фирма Аления Аермаки (настоящо име Leonardo S.p.A.) с десетгодишен срок на действие. Първият петгодишен договор по рамковото споразумение изтече на 20 март 2017 г. Въпреки това все още се извършват и предстоят да се извършат дейности, касаещи изпълнението му. Поради недостатъчните финансови средства, втори конкретен договор за интегрирана логистична поддръжка не беше сключен. За продължаване на преговорите с представителите на Leonardo S.p.A. за сключване на втори петгодишен договор е нужно да бъдат осигурени необходимите финансови средства. Към момента, техническата експлоатация на самолети C-27J Spartan се извършва само с наличните складови ресурси, което е крайно недостатъчно и не покрива потребностите за осигуряване на летателната им годност. При условие, че не бъде сключен договор в най-кратки срокове, се очаква до края на първото тримесечие на 2018 г. да бъде прекратена летателната експлоатация на самолетите C-27J Spartan.

- **Интегрирана логистична поддръжка на вертолети „Пантер“**

През 2015 г. са сключени Рамкови споразумения за интегрирана логистична поддръжка на двигателите, както и на вертолетите. Към рамковите споразумения за осигуряване на подготовката всяка година се сключват договори, изпълнявани съгласно утвърдения график. С решение на Борда за управление на проекти от 07.11.2017 г. проектът е изключен от обхвата на портфолиото от проекти на Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, поради взето решение на Борда за изключване на всички проекти отнасящи се до логистична поддръжка и осигуряване.

- **Придобиване на лек витлов учебно-тренировъчен самолет**

Проектът е финансово осигурен. През 2017 г. беше изготвено искане за доставка на четири броя учебно-тренировъчни самолети. В процес е разработването на документация за стартиране на обществена поръчка.

- **Осигуряване на летателната годност на самолети L-39ZA**

През 2017 г. бяха изготвени техническа спецификация и искане за извършване на капитално-възстановителен ремонт на три броя авиационни двигатели. Изготвена е необходимата документация за стартиране на обществена поръчка по искането.

4.9. Развиване на способности в сътрудничество със съюзници и партньори**• Многонационалната програма за стратегически въздушни превози (SAC C-17 Programe)**

От разполагаемият годишен ресурс по програмата SAC C-17 от 65 летателни часа (от които са заделени 6,5 летателни часа за тренировка и обучение на екипажите) са използвани 52 летателни часа. Нашата страна е на едно от челните места от участващите в инициативата нации както по процентното използване на полагащите се летателни часове, така и по използване на капацитета на самолета.

• Въздушен транспорт, осигурен от Централното американско военно командване (USCENTCOM)

Въздушният транспорт беше използван при изтеглянето на личен състав и материални ресурси на ротиращия контингент при завръщането му от мисия в Афганистан на 18 март 2017 г. До 30 юни 2017 г. заявките за завръщане на личен състав и материални ресурси до и от района на мисията бяха изпълнени в пълен обем. По време на ротацията на българския контингент от Афганистан до Р България бяха транспортирани 112 военнослужещи и седем тона материални ресурси. Същият брой военнослужещи бяха транспортирани в началото на септември 2017 г. обратно от Кандахар до България с около седем тона материални ресурси.

• Програма на НАТО за съюзно земно наблюдение

Република България продължи своето участие в Програмата на НАТО за съюзно земно наблюдение (AGS), в която участва заедно с още 14 страни-членки на Алианса. Изпълнението на договора за доставка на основната част от системата закъснява, което се отразява негативно на постигането на пълна оперативна готовност.

• Проекти по програмата на НАТО за инвестиции в сигурността

По програмата бяха одобрени с разрешение за строеж два инвестиционни проекта. Стартираха процедури за възлагане за седем обекта на стойност 2,3 млн. лв., четири са с 100 % осигурено финансиране от НАТО. Към момента в съгласователен режим за сключване на договори са документи по три проекта. В ход е изпълнението на строително монтажни работи по два проекта. В процес на дефиниране и планиране на средства за Пакети от способности до 2020 г. са четири пакета с осем проекта. В отчетните доклади на Инвестиционния комитет на НАТО е посочено, че Република България е една от двете страни-членки с най-добро планиране и изпълнение за от началото на членството на Република България в НАТО. Публикуваните данни за Република България сочат изключително добро ниво на изразходване на средствата спрямо прогнозираните – 100%, което е показател за добро финансово прогнозиране и добър мениджмънт на българските проекти по NSIP.

• Проекти по програмата на САЩ за подпомагане в областта на сигурността (FMF)

В момента в различна степен на изпълнение се намират 50 договора и допълнения към тях, финансирани по посочените програми. По договори, финансирани по Програмата FMF/FMS и 1206 (2282) на САЩ за нуждите на въоръжените сили бяха внесени: лазерни далекомери; прибори за нощно виждане; оборудване за медицинска евакуация; системи за откриване на радиационно заразяване; средства за разузнаване и неутрализиране на невзривени боеприпаси; автомобил за превоз на кучета, обучени за откриване на взривни вещества; допълнително оборудване за наземно осигуряване за Авиобаза Граф Игнатиево; резервни части за автомобили „Хамър“; средства за ядрена, химична и биологична защита; раници за багаж на парашутисти и др. От Афганистан бяха върнати осем бронирани машини “COMANDO SELECT”, в това число една линейка, доставени от САЩ директно в Афганистан, за нуждите на българския контингент.

През годината завърши изпълнението на дейностите, свързани с доизграждане на способностите на батальонните бойни групи на Сухопътни войски. Продължават мероприятията по изграждане и функциониране на Съвместен оперативен център на Съвместното командване на силите, както и развитието на способностите на Военновъздушните сили за наземна поддръжка за подпомагане провеждането на съюзни тренировки и учения.

Общата сума на оформения внос на продукти по договори, финансирани по Програмата FMF/FMS и 1206 (2282) на САЩ възлиза на 17 930 882.96 лв.

Софтуерната поддръжка¹⁷ на Информационна система „Логистика на Българската армия“ се осъществяваше от фирма, наета от Правителството на САЩ по програмата FMF. След приключването на този период софтуерната поддръжка вече е национален ангажимент, във връзка с което беше проведена процедура по ЗОП и се сключи договор за поддръжка на системата през следващите 4 години.

4.10. Технологични, изследователски и развойни проекти

През януари 2017 г. Съветът по въоръженията прие приоритизиран списък на научните проекти за изпълнение през 2017 г. и списък на научните дейности. Продължи и изпълнението на научно-изследователски проекти за нуждите на Военноморските сили от Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“.

През отчетния период продължи изпълнението на вторият етап от националния научно-приложен проект „Изследване приложението на леки материали за балистична защита“ с водеща структура Институтът по отбрана „Проф. Цветан Лазаров“.

4.11. Освобождаване и утилизация на излишни бойни припаси

Към края на 2017 г. излишните въоръжения и боеприпаси в Българската армия възлизаха на:

- Излишни въоръжения – над 15 000 броя, от които:
  - за търговска реализация – около 1500 броя;
  - за утилизация – общо над 12 700 броя;
  - за брак – над 1 000 броя.
- Излишни боеприпаси – около 9000 бруто тона, от които:
  - за търговска реализация – около 3500 бруто тона;
  - за утилизация – около 5000 бруто тона.

През юли 2017 г. беше открита процедура¹⁸ за възлагане на обществена поръчка за услуга с предмет „Утилизация на боеприпаси, взривни вещества и пиротехнически изделия“ (общо 100 тона). Тъй като единственият кандидат в процедурата не представи оферта и не спази условията на Възложителя, процедурата беше прекратена.

През месец юли 2017 г. стартира процес по съгласуване на решение за откриване на нова процедура за възлагане на обществена поръчка за услуга с предмет „Унищожаване на боеприпаси, елементи за тях, взривни вещества и пиротехнически изделия чрез контролирано изгаряне/взривяване“ – общо около 380 000 тона.

По отношение на отпадъчните взривни вещества, празни опаковки и метали, получени в резултат на унищожаването на касетъчните боеприпаси на въоръжените сили на Република България извън територията на страната, беше направено законово изменение¹⁹ улесняващо процеса по унищожаване на касетъчните боеприпаси на въоръжените сили извън територията на страната.

Във връзка с осигуряването на финансови средства за унищожаването на излишни за Българската армия ракетни горива бяха проведени разговори с представители на Секцията за подкрепа на Форума за сътрудничество в сигурността, при които беше установено, че са налице необходимите условия за стартирането на дейностите по проекта ОССЕ „Регионална програма за запасите от компоненти на течно ракетно гориво“. През месец август Секретариатът на ОССЕ ни информира за общата стойност на изисквания финансов принос за унищожаване на ракетните горива, но за съжаление, наличието на законови ограничения осуети постигането на единодействие по начина на изпълнението на проекта. Очаква се през 2018 г. да бъдат преодолени и въпроса с унищожаването на ракетните горива на Българската армия да бъде решен.

¹⁷ На основание договор № УД-04-18/22.06.2015 г. до 31 март 2017 г.

¹⁸ Решение №57/24.07.2017 г. на министъра на отбраната (по реда на Закона за обществени поръчки)

¹⁹ Допълнение на чл.6 от „Закона за изпълнение на Конвенцията по касетъчните боеприпаси и Конвенцията за забрана на използването, складирането, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване“

5. Хората в отбраната

5.1. Състояние на окомплектоването на Министерството на отбраната и въоръжените сили

В изпълнение на План 2020, бяха реорганизирани над 100 структури/военни формирования по нови или по действащи длъжностни разписания. В резултат, за една година, щатният личен състав е намален със повече от 160 длъжности за военнослужещи и цивилни служители, и е увеличен с 437 доброволни резервисти.

Към 31.12.2017 г. длъжностите за военнослужещи в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия са комплектувани на 80 % от щатния състав, както следва: Министерство на отбраната - 88 %; структури на пряко подчинение на министъра на отбраната - 80 %; Българска армия - 80 %.

Ниският процент на окомплектованост продължава да бъде сериозно предизвикателство за някои от формированията на въоръжените сили. Попълването с личен състав е затруднено тъй като все още финансовите средства се планират на база списъчен състав на формированията/структурите, а не на брой военнослужещи по длъжностни разписания. Поради липса на достатъчен финансов ресурс, към настоящия момент, не е възможно да бъдат обявени конкурси за всички вакантни длъжности.

Въпреки това Министерството на отбраната предприе определени мерки, насочени към преодоляване на ниската окомплектованост при запазване определената численост на българските въоръжени сили и създаване на условия за висока мотивация и професионален подбор, което е в изпълнение на Цел 85 от Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021 г. В тази връзка бе променен моделът за кариерна развитие на военнослужещите. Това се наложи поради измененията в ЗОВСРБ и подзаконовите нормативни документи.

С извършените през 2017 г. изменения и допълнения на Правилника за прилагане на Закона за резерва на въоръжените сили на Република България се подобриха възможностите и реда за приемане в доброволния резерв на български граждани, освободени от военна служба, без провеждане на конкурс. Усъвършенстваха се регламентите за присвояване на военно звание при подписване на договор за служба в доброволния резерв и се разшириха възможностите за повишаване в звание на резервисти и запасни. На основата на промените в Правилника е създадена организация за приемане на служба в доброволния резерв на освободени от военна служба български граждани без провеждане на конкурс.

Независимо от предприетите действия и извършените промени в Правилника, **негативните тенденции в комплектуването и използването на доброволния резерв остават.**

Комплектуването на доброволния резерв е приблизително 17%. Въпреки, че през м. декември са обявени за заемане допълнително още 300 длъжности, основните проблеми при набирането на доброволни резервисти остават поради липса на финансови средства за попълване на всички вакантни длъжности и малкия брой кандидати.

Въпреки, че няма сериозно текучество на цивилни служители, **по отношение на лицата по служебно правоотношение се наблюдават сериозни разлики в основното месечно възнаграждение на служителите, заемащи една и съща длъжност.**

По отношение на служителите по трудово правоотношение се създаде възможност за предварително публикуване на електронния сайт на Министерството на отбраната на овакантяващи се длъжности в зависимост от нуждите на структурите от съответните специалисти.

Продължава тенденцията на намаляване абсолютния брой на цивилните служители в Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, като същият се привежда в съответствие с План 2020.

Военно-медицинска академия е комплектувана с личен състав на 91,3 %, като недостигът за офицери е 38,4 %. Това се отразява съществено при формирането на медицински екипи за участие в мисии зад граница, при провеждане на лечебната дейност в структурите на Военно-медицинската академия и в дейността на медицинските пунктове на военните формирования.

Попълването на вакантни международни и национални длъжности в чужбина се реализира след проведени 6 конкурса, на които са определени около 70 военнослужещи и цивилни служители. Бяха предприети мерки и за попълване на длъжностите в Структурата на Силите на НАТО, свързани с поетите ангажменти в многонационалната дивизия „Югоизток” и многонационалната бригада в Румъния.

В резултат, процентът на попълване на длъжностите в структурите на НАТО достигна 97 %.

5.2. Набиране и кариерно развитие

През 2017 г. в Сухопътните войски се проведеха три конкурса за приемане на военна служба на лица, завършили граждански учебни заведения и за назначаването им на войнишки длъжности. Първият беше проведен през месец февруари 2017 г. Документи подадоха приблизително 1,5 пъти повече кандидати спрямо първоначално обявения за конкурса брой длъжности. Класирани за назначаване бяха приблизително 88 % от кандидатите за обявените длъжности. Вторият беше проведен през месец юни 2017 г. Кандидатите представляваха приблизително 35% от обявените длъжности за формированията на Сухопътните войски или средно 0,3 кандидати за едно място. Класирани за назначаване кандидати представляваха около 21 % от обявените в конкурса длъжности. Третият конкурс за 2017 г. беше проведен през месец септември 2017 г. Процентното съотношение на кандидатите, подали документи, към обявените места за конкурса, представлява около 88 %. Това прави средно 1,1 кандидата за едно място. Класирани за назначаване кандидати представляваха около 60 % от обявените длъжности.

Във Военновъздушните сили поради наложеното ограничение за съобразяване с разполагаемите финансови средства за персонал, планирани на база списъчен състав за предходен период, бяха редуцирани постъпилите през второто полугодие на 2017 г. предложения от военните формирования за обявяване на конкурси за приемане на военна служба. Реализацията на самите назначения се очаква да приключи до края на първото тримесечие на 2018 г.

В началото на 2017 г. беше обявен и проведен конкурс за комплектуване на вакантни длъжности за матроси от формированията на Военноморските сили. Съотношението на кандидатите за военна служба към обявените свободни длъжности беше приблизително 1,7:1. След провеждането на конкурса през месец юни броят на определените и назначените на длъжности кандидати представлява приблизително 74% от броя на обявените вакантни длъжности. Приблизително 80% от новоназначените матроси/редници бяха без военна подготовка, което принуди Командването на Военноморските сили да потърси допълнителни средства и време за организиране на курс по начална военна подготовка. Анализът на резултатите от проведения през 2017 г. конкурс за попълване на вакантни длъжности за матроси, показва, че съществува сериозен проблем по отношение качеството на кандидатите и липса на заинтересованост за постъпване на военна служба. Повече от половината кандидати отпадат на отделните етапи по различни причини (негодни за военна служба, психологично непригодни, неиздържали теста за проверка на общата култура или изпита за проверка на физическата годност).

Във Военномедицинска академия се проведе конкурс за приемане на военна служба на лица, завършили граждански училища. При обявени общо 47 вакантни длъжности, кандидатите за лекари и медицински специалисти за приемане на военна служба са само седем. За съжаление се запазва тенденцията броят на напусналите офицери да бъде по-голям от броя на новоназначените. С измененията в ЗОВСБР, считано от 01.01.2017 г., на военните лекари е дадена възможност да упражняват професията си извън служебните си задължения.

През 2017 г. нямаше обявени длъжности и конкурси за набиране на резервисти от доброволния резерв. В началото на 2017 г. във военно формирование 22160-Плевен беше организирана начална военна подготовка на 35 кандидати, подписали договори за служба в доброволния резерв на въоръжените сили на Република България.

Допълнително в края на 2017 г. във военно формирование 22160-Плевен беше организирана началната военна подготовка на български граждани без военна подготовка, но желаещи да получат начална такава по чл. 59 от Закона за резерва на въоръжените сили на Република България. В тази връзка 54 души бяха зачислени в курс „Начална военна подготовка“, който успешно завършиха. Предстои да им бъде присвоено първо военно звание „редник 1-ви клас“ и да бъдат заведени на военен отчет.

5.3. Военно-образователна система

През учебната 2016-2017 г. в Националния военен университет „В. Левски“ се обучаваха 286 студента в образователно-квалификационна степен „магистър“ и 604 курсанти в образователно-квалификационна степен „бакалавър“, като на 53 випускници беше присвоено първо офицерско звание. Освен това, през същия период във Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“ се обучаваха 89 курсанти, 2526 студенти и 32 докторанти.

През същия период за придобиване на образователна и квалификационна степен „магистър“ във Военната академия „Г.С. Раковски“ се обучаваха 290 слушатели в професионално направление „Военно дело“ и 484 студенти в професионално направление „Национална сигурност“. Освен това общо 77 докторанти се обучаваха за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

През учебната 2016-2017 г. съответно в секции „Сухопътни войски“ и „Военновъздушни сили“ бяха приети за обучение над 300 кадети в Професионалния сержантски колеж. Всички приети военнослужещи - редовна форма за обучение получиха свидетелство за професионална квалификация след полагане на държавните изпити.

През 2017 г. на длъжности във въоръжените сили бяха назначени, както следва: 65 випускници на Военна академия „Г.С. Раковски“, 53 випускници на Националния военен университет „Васил Левски“, 19 випускници на Висше военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“, 48 випускници на Професионалния сержантски колеж и 16 випускници на Професионалния старшински колеж.

Осъществена беше и кампания по набирането на студенти от висшите училища за включване в курсове по начална и/или специална военна подготовка. В резултат, седем студенти придобиха военно-отчетна специалност след завършването на курс по „Военноморска подготовка“ във Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“. Други 13 завършиха курс по „Начална военна подготовка“ и след като им беше присвоено първо военно звание по резерва „Редник 1-ви клас“, бяха вписани на военен отчет.

С цел преодоляването на дефицита на военномедицински специалисти беше иницирана процедура за създаване на Военномедицински университет към Военномедицинска академия за подготовка на медицински кадри за нуждите на Министерството на отбраната. В тази връзка бяха предприети необходимите законови стъпки за получаване на институционална и програмна акредитация от Националната агенция по оценяване.

Беше подписано и тристранно Споразумение за сътрудничество между Военномедицинска академия, Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“ и Медицински университет „Проф. д-

р Параскев Стоянов“ - Варна в областта на придобиването на образователно-квалификационни степени на медицински кадри за нуждите на Министерството на отбраната.

Република България успешно изпълнява функциите, произтичащи от председателството на Секретариата на Бюрото за международно езиково координиране на НАТО (BILC), които включват отговорности по организацията на сътрудничеството между страните в областта на чуждоезиковото обучение и тестването съгласно стандартизационно споразумение на НАТО STANAG 6001.

С цел повишаване на езиковата подготовка по английски език общо 628 специализанта се обучаваха в курсове във висшите военни училища и Военна академия „Г. С. Раковски“. През отчетния период около 700 военнослужещи и цивилни служители успешно преминаха изпитите за определяне на нивото на владение на английски език, съгласно стандартизационното споразумение на НАТО STANAG 6001.

През учебната 2016-2017 г. с учениците от около 4700 паралелки от приблизително 1000 училища се проведе обучение, свързано с отбраната на страната. През втория учебен срок на учебната 2016/2017 г. с учениците от средните училища бяха проведени над 5000 занятия.

5.4. Социален статус и мотивация

Основни демотивиращи фактори по отношение на личния състав във въоръжените сили бяха: ниското възнаграждение, несъответстващо на натоварването, отговорността и житейските трудности за семействата на военнослужещите, състоянието на здравното осигуряване, жилищното осигуряване, социалната политика в армията и кадровото развитие на военнослужещите.

През 2017 г. продължи осъществяването на политиката по доходите в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия в съответствие с националното законодателство, политиката по доходите на национално ниво и рамките на утвърдения бюджет на Министерството на отбраната.

Във връзка с повишаването от 01.01.2017 г. на размера на минималната работна заплата от 420 лв. на 460 лв. и с оглед по-нататъшно недопускане на намаляването на диапазона между минималните и максималните размери на основните месечни заплати между отделните длъжности за цивилни служители от структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, за които не се прилагат Закона за държавния служител (ЗДСл) и чл. 107а от Кодекса на труда (КТ), максималните размери на основните месечни заплати за всички длъжности са увеличени с 40 лв.

От 01.03.2017 г. са увеличени на база 40 лв., в съответствие с увеличението на минималната работна заплата от 01.01.2017 г., индивидуалните основни месечни заплати на цивилните служители по служебно правоотношение и по трудово правоотношение по чл. 107а от КТ от Министерството на отбраната и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, за които се прилагат ЗДСл и чл. 107а от КТ, на основата на годишната оценка за изпълнение на длъжността за 2016 г. и в съответствие с Вътрешните правила за работната заплата на всяка от структурите.

Размерът на порционните пари на личния състав на Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия се увеличи от 90 на 120 лв., като размерът им се изравни с порционните пари на служителите от Министерството на вътрешните работи.

По отношение на основните месечни възнаграждения на военнослужещите, в процеса на съгласувателната процедура по проекта на Закон за държавния бюджет на Република България за 2017 г., Министерството на отбраната предложи базата за определяне размера на основното месечно възнаграждение за най-ниската длъжност за военнослужещи по чл. 212, ал. 3 от ЗОВСРБ да се изравни с размера на минималната работна заплата от 01.01.2017 г. – 460 лв., но предложението не беше подкрепено. Поради запазване размера на базата от 380 лв. и липса на средства в бюджета на Министерството на отбраната, основните месечни възнаграждения на военнослужещите останаха непроменени.

През 2017 приключи процесът за промяна на разпоредбата на чл. 203, ал. 3 от Закона за отбраната. Изменението ще осигури равни възможности на мъжете и жените военнослужещи да ползват родителския отпуск, въведен с Директива 2010/18/ЕС.

Към 30.09.2017 г. картотекираните, нуждаещи се от жилища военнослужещи и цивилни служители от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия са приблизително 4000. Във военните общежития на Министерство на отбраната, са настанени над 150 военнослужещи и цивилни служители и около 30 слушатели редовна форма на обучение във Военна академия „Г. С. Раковски“.

С еднократни помощи за посрещане на разходите при болест, смърт, злополука и др. бяха подпомогнати, както следва: 811 военноинвалиди; 97 пенсионирани военнослужещи; 240 военнослужещи; 87 цивилни служители, 5 обучаващи се във висши военни училища, 126 ветерани, 425 военнопострадали с еднократни помощи и 160 военнопострадали с еднократни целеви помощи за погребения. Размерът на отпуснатите еднократни помощи през годината е 672 840 лв.

През 2017 г. в Централния регистър на военноинвалидите и военнопострадалите бяха регистрирани 103 души.

Отпуснати бяха допълнително еднократни помощи по случай коледните и новогодишни празници на деца на военнослужещи, загинали при или по повод изпълнение на военната служба по 350 лв. за всяко от тях, общо в размер на 13650 лв. и на военноинвалиди с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто по 100 лв., и на 901 родители и на преживял съпруг/съпруга на български граждани, загинали при или по повод изпълнение на наборната военна служба по 70 лв. за всеки от тях, общо в размер на 87670 лв.

Разпределени бяха карти за почивка на военнослужещи и цивилни служители от Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната. Осигурени бяха карти за почивки за ветерани от войните, военноинвалиди и военнопострадали и за участници в международни операции и мисии. Бяха организирани и детски/младежки лагери за деца.

Спортната дейност, провеждана в Българската армия, беше насочена към запазване и укрепване на здравословното състояние на военнослужещите и цивилните служители, както и за повишаване на физическата подготовка и професионална работоспособност.

5.5. Политика на социално сътрудничество

На 22.12.2017 г. бяха подписани Колективен трудов договор и Споразумение относно представителните и защитните функции на синдикатите по въпросите на служебните и осигурителните отношения, които прилагат Закона за администрацията и Закона за държавния служител.

В изпълнение на Цел 82 от Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021 г. бяха извършени редица дейности, насочени към активно сътрудничество с военно-патриотичните съюзи и други организации за патриотичното възпитание на младежта и съхраняване на традициите на Българската армия. Продължиха административните дейности за подпомагане работата на Националния комитет за отбелязване на Първата световна война и участието на България в нея. Продължиха дейностите с военнопатриотична насоченост чрез организиране и провеждане на чествания на бележити дати и годишнини в страната и в чужбина. Открити бяха два нови военни паметника в страната. Допълнително бяха предоставени средства ремонт и възстановяване на военни паметници в чужбина по програма „Военни паметници и военно-патриотично възпитание“.

През 2017 г. сътрудничеството и взаимодействието с военнопатриотичните съюзи премина под знака на отбелязването на 100 години от участието на България в Първата световна война през 1917 г. и 73 години от участието на Българската армия в Заключителния етап на Втората световна война. На територията на страната бяха проведени десетки съвместни мероприятия на Министерството на отбраната, свързани с отдаване на военни почести и отслужване на панихиди по отбелязването на двете годишнини. В Сърбия, Хърватия, Унгария и Македония се проведе църковно-военни и възпоменателни ритуали.

Различни военнопатриотични организации бяха подпомогнати с финансова помощ на обща стойност 98740 лв.

За повишаване на информираността за правата, условията и реда за участие в дейностите за адаптация след освобождаване от военна служба, през 2017 г. бяха проведени над 400 индивидуални информационни беседи и над 300 групови беседи с военнослужещи. На тях беше предоставена информация за свободните длъжности, обявените в регистрите на вакантните длъжности, както и за военна служба в доброволния резерв. Бяха осигурени над 1000 информационни материали и се проведеха около 100 информационни събития, свързани с европейски и национални програми и проекти, курсове за обучение, актуално състояние на пазара на труда, свободни работни места и други. Предвид актуалното състояние на пазара на труда, правоимащите военнослужещи се насочваха към избор на квалификационни курсове съобразно с търсенето на човешки ресурси от бизнес организациите. През отчетния период на около 60 военнослужещи, освободени от военна служба, беше предоставена възможност да завършат курсове за преквалификация. В трудовите борси, освободените военнослужещи установиха директен контакт с работодатели, които са обявили средно годишно 22 000 свободни работни места. От общо регистрирани около 110 души, чрез бюрата по труда бяха наети на работа около 60 освободени през 2017 г. военнослужещи. Беше осигурена и допълнителна информация за работни места в чужбина.

6. Поддръжка и осигуряване на отбраната

6.1. Разузнаване

През 2017 г. основните усилия в дейността на Служба „Военна информация“ бяха насочени към повишаване на способностите и ефективно управление на структурите за добив, обработка, анализ и своевременно предоставяне на разузнавателна информация на държавното и военното ръководство на страната. Продължи ефективното сътрудничество с разузнавателните структури на НАТО, ЕС и партньорските служби. Тези дейности позволиха своевременното изпълнение на поетите договорености по обмена на информация от взаимен интерес сред разузнавателната общност на Алианса.

В геополитически план фокусът на разузнаването беше върху кризисните райони, които пораждат хибридни рискове и заплахи на най-високо ниво на опасност, като Сирия, Ирак, Афганистан и др. Допълнително с приоритет беше наблюдавана обстановката в кризисните райони, в които са развърнати български военни контингенти. В тази връзка, продължи оказването на разузнавателна поддръжка на мисията на НАТО за подготовка, съветване и подпомагане „Решителна подкрепа” (Resolute Support) в Афганистан.

Заплахите за националната и колективна сигурност, породени от тероризъм и религиозен фундаментализъм, бяха оценявани приоритетно и своевременно споделяни със съответните национални органи и партньорски служби.

Подобри се качеството на докладите, информационните документи, справките за обстановката в районите на действие и извънредните донесения за директните заплахи срещу сигурността на съюзническите и собствените сили, участващи в операциите.

Задачите, свързани с борбата срещу тероризма и другите хибридни заплахи, се изпълняваха от всички органи на Службата, а постъпващата по тях информация се анализираше, обработваше и докладваше с предимство. Приоритетно беше добивана и обработвана информацията относно състоянието на бежанския поток и тенденциите за развитие в краткосрочен и средносрочен аспект.

През отчетния период продължи актуализирането и съгласуването на стандартизиращите оперативни процедури по разузнаването на структурите, планиращи и ръководещи разузнаването, информационното осигуряване и разузнавателната поддръжка в Българската армия.

Усилията бяха насочени към развитието на двустранните отношения със страните, където Министерството на отбраната има акредитирани военни аташета. Ръководителите на Службата на военния аташе подпомагаха активно министъра на отбраната при осъществяване на неговите правомощия в областта на отбраната, националната сигурност и международното военно сътрудничество. През 2017 г. бяха разкрити три нови Служби на военния аташе, съответно в Алжир, Ливан и Армения.

Към края на 2017 г. Министерство на отбраната се представя от 27 Служби на военния аташе в 44 държави (17 от военните аташета са с една акредитация, а в 10 - с по две или повече акредитации в различни държави).

Постигнатите резултати през 2017 г. показват, че Службата успешно изпълнява възложените ѝ функции и задачи, въпреки резките изменения в международната среда на сигурност, нововъзникналите рискове и заплахи и ограничените финансови средства и човешки ресурси.

6.2. Логистично осигуряване

С влизане в сила през 2016 г. на новия Закон за обществените поръчки, на министъра на отбраната беше дадена законова възможност да сключва договори чрез директно възлагане на обществени поръчки с дружествата, на които той е принципал. Тези дружества трябва да отговарят на условията, предвидени в чл. 14, ал. 1, т. 5 от ЗОП, а именно 80% от дейността на юридическото лице да е формирана от изпълнението на дейности, възложени от възложителя или негови обособени структури или от други юридически лица, контролирани от него. Тази политика на Министерството на отбрана цели да се ускорят процедурите за реализиране на доставки на различни стоки и услуги, необходими за нуждите на въоръжените сили.

Като се сравнят ползите и негативите, може да се направи общият извод, че на този етап въвеждането на директно възлагане на поръчки за доставки на стоки и оборудване за нуждите въоръжените сили е успешно. Възлагането на поръчките и изпълнението на доставките отнема много по-малко време и се избягват дългите процедури при обжалване от страна на някой от участниците, които в определени случаи продължават с години.

През 2017 г. дейността на логистичните органи беше насочена към развитие на системата за логистично осигуряване, подготовката и участието на контингентите ни в операции и мисии зад граница, подготовката на военните формирования на територията на страната и оптимизиране на дейностите и взаимовръзките в областта на логистиката.

Продължи експлоатацията на **Информационна система „Логистика на Българската армия“**. До 31.03.2017 г. софтуерната поддръжка²⁰ на ИС „Логистика на Българската армия“ се осъществяваше от фирма, наета от Правителството на САЩ по Програмата за чуждестранно военно сътрудничество (FMF). След приключването на този период софтуерната поддръжка вече е национален ангажимент, във връзка с което се проведе процедура по ЗОП и се сключи договор за поддръжка на системата през следващите 4 години. Тази система има за цел да осигури автоматизирано управление на логистичните процеси, като ще гарантира предоставянето на оперативните и стратегически органи за управление на достоверна информация в реално време.

В изпълнение на изискванията на Правилника за прилагане на Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната и на изделия и технологии с двойна употреба, през 2017 г. на фирми са издадени 29 сертификата за краен потребител на продукти, свързани с отбраната и 46 декларации образец 17. По отношение на сертификатите за краен потребител може да се отбележи, че през отчетния период те са с 8 повече, а декларациите са с 19 в повече в сравнение с издадените през 2016 г. Издадените сертификати и декларации обр. 17, способстват окомплектоването на въоръжените сили с техника и оборудване за изпълнение на възложените им мисии и задачи.

С цел търговската реализация на общоопасни бойни взривни вещества и пиротехнически изделия в периода 01.01.2017 г. – 31.12.2017 г. между Министерството на отбраната и „Снабдяване и търговия – МО“ ЕООД бяха изготвени над 30 броя комисионни договори и едно допълнително споразумение към тях. Предмет на договорите са над 7 000 броя оръжия и над 3 000 т. боеприпаси на стойност над 8 000 000 лв. без ДДС. По тях са сключени договори за покупко-продажба на над 2 400 броя оръжия и над 130 тона боеприпаси, на обща стойност около 1 700 000 лв. без ДДС.

През 2017 г. са издадени 19 заповеди на министъра на отбраната за безвъзмездно предоставяне/прехвърляне правото на собственост на 565 броя боеприпаси и 39 броя оръжия по реда на Закона за държавната собственост на обща балансова стойност 551 343,34 лв. Боеприпасите и въоръжението са предоставени на национални, регионални и общински исторически музеи за обогатяване на техните сбирки и на общини за тематично оформяне на мемориални комплекси около войнишки паметници с цел запазване на културно-историческото наследство и патриотичното възпитание на поколенията.

Във връзка с изпълнение на ангажиментите на Република България по осигуряване на поддръжка от страната домакин (ПСД) беше изготвен „Национален план за оказване на поддръжка от Република България като страна домакин на сили на НАТО“²¹, с цел създаване на оптимална организация за използване на национални ресурси, координация и взаимодействие между държавните органи при оказване на поддръжка от Република България, като страна домакин, на сили на НАТО при провеждане на учения и операции на територията на страната. През отчетния период бяха прегледани и съгласувани планове на министерствата и ведомствата за оказване на ПСД на сили на НАТО. По време на провеждането на международното учение „SABER GUARDIAN 2017“ на Учебен полигон „Ново село“ бяха отработени практически въпроси, касаещи медицинското осигуряване при осигуряване на ПСД. Беше осъществена координацията с министерства и ведомства за осигуряване на придвижването на международните сили, участващи в учението „NOBLE JUMP 2017“ през месец юни 2017 г.

²⁰ На основание договор № УД-04-18/22.06.2015 г.

²¹ Одобрен с РМС № 45/19.01.2017 г.

Продължава изпълнението на договора²² между Министерството на отбраната и „Интендантско обслужване” - ЕАД за доставка на нов образец камуфлажни облекла.

През изминалата година във Военномедицинска академия са извършени общо 256 598 амбулаторни прегледа, от които 211 971 планови и 44 627 по спешност. Наблюдава се ръст от 2,47% в проведените прегледи в сравнение с предходната година. В стационара на Военномедицинска болница са проведени общо 400 923 леглодни и са преминали общо 74 520 болни. В стационарната област се отчита ръст от 2,7% с оглед данните от 2016 г. Средната стойност на разходите за един преминал болен в стационарите на Военномедицинска академия за периода 01.01.2017 г. - 31.12.2017 г. е 1029,70 лв., за един леглоден – 191,39 лв. и за издръжката на едно легло - 44 150,44 лв. Това е увеличение с около 9,5% в сравнение с предходната година. През 2017 г. Военномедицинска академия участва с 273 медицински екипа в медицинското осигуряване на 521 мероприятия на Министерството на отбраната и военните формирования от Българската армия.

В Болницата за долекуване, продължително лечение и рехабилитация-Хисар беше проведено лечение и рехабилитация на 28 украински военнослужещи с огнестрелни наранявания по линия на двустранното сътрудничество с Украйна. За оказване на медицинска помощ през 2017 г. в Афганистан участваха четири медицински специалисти (двама офицери и двама сержанти), в Босна и Херцеговина – двама офицери, а в Мали бяха изпратени 12 медицински специалисти (шестима офицери и шестима сержанти), с оборудване за оказване на медицинска помощ. Към края на 2017

г. Военномедицинска академия е акредитирана от Националната агенция за оценяване и акредитация по 30 научни специалности за обучение на докторанти, като се очаква акредитацията на още четири научни специалности. Завършени бяха процедури пред научно жури за придобиване на образователна и научна степен „Доктор” на седем дисертационни труда.

През 2017 г. Военно-географската служба осигуряваше въоръжените сили с необходимите количества военноеографски материали (топографски и специални карти, каталози с координати на геодезичните точки, планове на населени места, фотодокументи и др.) и цифрови геопространствени данни. Към момента, създадените запаси от военноеографски материали и цифрови географски данни за територията на страната осигуряват потребностите на въоръжените сили при изпълнението на всички мисии и задачи.

Военно-географската служба е осигурила с геопространствени материали и цифрови географски данни 136 потребители, от които 67 чрез Информационната система за предоставяне на публичен достъп до пространствените данни и услуги на Министерството на отбраната (Геопортал). През отчетния бе подписан Меморандум за разбирателство между министерствата на отбраната на Република България и Армения за сътрудничество в областта на картографията и обмена на географски материали.

Към настоящия момент във Военно-географската служба се съхраняват около 10 760 000 картни листа от различни видове и мащаби, като през годината са отпечатани около 600 000 картни листа топографски и специални карти. Продължи работата по обновяване и картографско редактиране на Държавната топографска карта в мащаб 1:25000.

6.3. Инфраструктура на отбраната

Управлението на инфраструктурата на отбраната е ориентирано към реалните нужди на Българската армия, както и към освобождаването на Министерството на отбраната от недвижими имоти с отпаднала необходимост.

²² Рег. № УД 05-4/05.04.2016 г.

След анализ на имотите с отпаднала необходимост, беше изготвен График за осъществяване на разпоредителни действия - продажба чрез търг с тайно наддаване през 2017 г., утвърден от министъра на отбраната, който за по-голяма популярност и прозрачност е публикуван на сайта на ведомството.

В графика са предвидени 103 имота със статут на частна държавна собственост за осъществяване на разпоредителни действия през 2017 г. с отпаднала необходимост. От предвидените 103 имота със заповед на министъра на отбраната са проведени 69 търга с тайно наддаване. От проведените 69 процедури за 15 имота са издадени заповеди на министъра на отбраната за определяне на купувачи на стойност 11 856 063,00 лева.

От планираните 103 имота в Графика за осъществяване на разпоредителни действия - продажба чрез търг с тайно наддаване за 2017 г., изпълнението е, както следва:

- със заповед на министъра на отбраната са открити и проведени тръжни процедури за 69 имота;
- за пет имота има положително становище на министъра на отбраната за безвъзмездно предоставяне на община Свищов;
- един имот е предвиден за апорт в капитала на „Терем“ ЕАД;
- четири имота са предвидени за нуждите на отдел „Регионална инфраструктура на отбраната - Варна“, Служба „Военна полиция“ и МВР - ГД „Пожарна безопасност и защита на населението“.

През отчетния период са приети пет Решения на Министерския съвет за безвъзмездно прехвърляне на седем имота на общини Шумен, Айтос, Бургас, Средец и Ловеч и три Решения на Министерския съвет за безвъзмездно предоставяне на три имота на ведомства – Министерство на икономиката, Висшия съдебен съвет и Главна дирекция „Гранична полиция“.

Дадено е съгласие за отнемане със заповед на Областния управител на 10 имота от Министерство на отбраната.

През 2017 г. беше извършено освидетелстване на сгради в 20 действащи войскови района; 69 броя сгради в шест освободени войскове имота са освидетелствани като сгради, подлежащи на бракуване и събаряне, тъй като се намират в имоти с отпаднала необходимост; изготвени са 19 бр. регистри за разработване на актове за държавна собственост.

С цел създаване и поддържане в актуално състояние на специализирани карти през отчетния период са извършени са геодезически измервания, за 48 войскове района. Издадени са скици за визи проектиране на 5 обекта.

През 2017 г. дейностите, свързани със строителство и строителни услуги и с такива, свързани с правомощията на министъра на отбраната по Закона за устройство на територията, имат пряко отражение в подобряването на инженерната инфраструктура на войсковите райони и обновяването/ремонтирането на сградния фонд.

За осъществяването на дейности по Закона за устройство на териториите и дейности свързани със строителство и строителни услуги в т. ч. подготовка на документация за възлагане на обществени поръчки за проектиране, консултантска услуга, строителен надзор и строителство са: одобрени са 18 инвестиционни проекти от раздел „централни плащания“ и други по заявки на второстепенните разпоредители; съставени са 11 акта за откриване на строителни площадки; подготвена е тръжна документация за проектиране, консултантска услуга, строителен надзор и строителство за 33 процедури - 27 по Закона за обществени поръчки и шест по вътрешно възлагане; усвоени са финансови средства по раздел „централни плащания“ в размер на 6 250 984 лв.

През отчетния период Министерството на отбраната е сключило девет броя договори за охрана на 15 освободени войскове имоти. Приключени са две открити процедури за охрана на имоти. Във връзка с увеличаване на минималната работна заплата за страната бяха сключени 19 допълнителни споразумения към действащите договори за охрана. От началото на януари до ноември 2017 г. включително, са постъпили над 50 000 лв. след влезли в сила решения по изпълнителни дела срещу охранителни дружества „Мултифорс А.С.“ ЕООД, „Д.М. Секюрити Груп“

ООД, „Люкрим Гард“ ООД и „Викинг-Николов“ ЕООД за допуснато виновно неизпълнение на договорните задължения за охрана на войскови имоти.

Продължи работата по изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктурни обекти в изпълнение на Споразумението за сътрудничество в областта на отбраната между правителството на Република България и правителството на САЩ, както и такива за нуждите на НАТО.

6.4. Комуникационно и информационно осигуряване

Усилията в областта на комуникационно-информационното осигуряване бяха насочени към поддръжка на придобитите способности; техническо обновяване и развитие на комуникационно-информационните системи и средствата за тяхната защита, и осигуряване на извънгаранционната поддръжка. На въоръжение беше прието ново комуникационно-информационно оборудване, което повиши устойчивостта на Стационарната комуникационна система на Българската армия и класифицираните мрежи.

Във формированията продължава да няма бойна система с възможности за опознаване „Свой-чужд“ в Режим 5. Тази способност е финансово неосигурена и съществува реален риск от неизпълнение на приетия срок за въвеждането ѝ до началото на януари 2019 г. Основният фокус на придобиването ѝ е насочен към декларираните формирования от пакета Цели за способности 2017 на НАТО.

Продължи изграждането на оптични кабелни линии за привързване на Стационарната комуникационно-информационна система на Българската армия към Единната електронно съобщителна мрежа на държавната администрация за нуждите на национална сигурност и отбрана. Бяха изградени 20 броя комуникационно-информационни възли с използване на IP/MPLS функционалност и присъединяването им към приетия на въоръжение сегмент от Стационарната комуникационна мрежа – „Странджа-2“; премина се на по-високо технологично ниво на пренос и придобиване на услуги (високи скорости, минимални изкривявания и коефициент на грешка) с използване на IP/MPLS функционалност в СКИС на Българската армия „Странджа-2“ и продължиха доставките на оборудване за нови комуникационно-информационни възли на военни формирования в градовете Стара Загора, Бургас и Варна. По този начин се гарантира оперативно-техническото управление на силите, определени за защита на националния суверенитет и декларираните сили и средства за участие в мисии и учения на НАТО и ЕС.

През 2017 г. беше прието на въоръжение ново комуникационно-информационно оборудване, което повиши устойчивостта и пропускателната способност на Стационарната комуникационна система на Българската армия и класифицираните мрежи. Също така бяха осигурени: ремонт, поддръжка и обновяване на ISDN/IP автоматични телефонни централи - ALCATEL OMNI PCX. Беше разширена мрежата от ISDN/IP централи, като бяха изградени четири броя изнесени капацитети; поддръжка и обновяване на ISDN/IP автоматични телефонни централи SIEMENS HICOM/HIPATH и техническа поддръжка на комуникационното оборудване и компютърната техника от АИС на Министерството на отбраната и Българската армия.

През отчетния период, изпълнителят на проекта монтира и пусна в експлоатация девет броя базови станции от система Автоматизирана мрежа за свързка с подвижни обекти (АМСПО).

Успоредно с изграждането на нови елементи на система „TETRA на Българската армия“ продължава следгаранционната техническа поддръжка на вече изградените структури на системата, чрез комплексно сервизно техническо обслужване. По този начин ще се осигури нейната непрекъсваемата работа и поддържането ѝ в пълна техническа работоспособност.

По изпълнение на част от „Плана за използване на пощенските и електронните съобщителни мрежи при кризи от военен характер“ бяха проведени две съвместни тренировки, които показаха, че интегрираната комуникационно-информационна система на този етап удовлетворява изискванията за устойчиво и непрекъснато управление на страната при кризисни ситуации.

6.5. Сигурност на информацията

През 2017 г. системата за защита на класифицираната информация в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия

функционираше устойчиво и допринасяше за изпълнението на изискванията на националното законодателство и международните договори в тази област. Автоматизираният обмен на класифицирана информация беше гарантиран с експлоатация на акредитираните автоматизирани информационни системи, национални и такива на НАТО.

Електронния обмен на класифицирана информация беше гарантиран с експлоатацията на акредитираните автоматизирани информационни системи, национални и такива на НАТО. През периода бяха акредитирани осем автоматизирани информационни системи, предназначени за обработка на национална класифицирана информация и две автоматизирани информационни системи за обмен на класифицирана информация на НАТО.

Поради изтичане на определените срокове за експлоатацията на криптографски средства са предприети действия за тяхната замяна с нови, при спазване на изискванията на националното законодателство. Прекратена е експлоатацията на две криптографски мрежи и е въведена в експлоатация една. Също така са одобрени за използване 24 бр. нови точки от работещи криптографски мрежи, което е два пъти повече спрямо предходната 2016 г..

През изминалата година се пристъпи към реалното изграждане на националната система за управление на криптографски материали в електронен вид на територията на Република България – BG EKMS. Подписани са договори за доставката на оборудването и инсталиране на софтуерни продукти с Агенцията по комуникации и информация на НАТО.

През отчетния период в администрацията на Министерството на отбраната бяха обработени около 88 000 документа. В сравнение с предходната 2016 г. документооборотът в регистратурите за класифицирана информация се е увеличил с приблизително 56 %.

Отчитайки важността на тази дейност бяха организирани и проведени над 80 курса за подготовка на длъжностните лица по сигурността на информацията. Допълнително беше проведено текущо обучение по защита на класифицираната информация на служителите от администрацията на Министерството на отбраната, в рамките на което бяха обучени около 900 длъжностни лица.

През 2017 г. в регистратурите за класифицирана информация беше извършена инспекция от Службата по сигурността на НАТО, както и планова проверка от ДАНС. Резултатите от инспекцията акцентират върху факта, че създадената организация за защита на класифицираната информация в Министерството на отбраната е съгласно изискванията на националното законодателство и директивите на НАТО по сигурността на информацията.

6.6. Киберотбрана

Рисковете и заплахите в областта на киберпространството очертават значителни предизвикателства пред отбраната и сигурността на страната. В глобален мащаб развитието на информационните технологии и киберпространството промениха характера на съвременните конфликти. В тази връзка комуникационните и информационните системи, като елемент от управлението и нормалното функциониране на въоръжените сили, са подложени на постоянно нарастващи рискове и заплахи за нормалното им функциониране.

Приемането на киберпространството като отделен домейн за водене на операции, наравно с морския, въздушния и сухопътния постави пред страните-членки, в това число и пред Република България ангажимент за приоритетно изграждане на способности за защита въоръжените сили и критичната инфраструктура. Целта е осигуряване на устойчива система за командване и управление и способности за бърза и ефективна реакция на кибератаки, включително и в условията на хибридни сценарии.

Усилията през изминалата година бяха фокусирани върху ефективно и своевременно придобиване на способности по киберотбрана, съвместими с тези на НАТО; осигуряване на необходимите ресурси и развитие на необходимия организационен и експертен капацитет. В тази връзка необходимостта от ефективно и своевременно придобиване на способности за киберотбрана, съвместими с тези на НАТО, както и развитие на организационен и експертен капацитет и осигуряване на необходимите ресурси е отчетено в целите и приоритетите на Министерството на отбраната за 2017 г. Съгласно План 2020, през 2017 г. се създаде нова структура - „**Център за**

управление и киберотбрана“, в състава на Стационарната комуникационно-информационна система.

Едно от най-значимите мероприятия през 2017 г. беше годишното учение на НАТО по киберотбрана „CYBER COALITION 2017“. Беше сформиран съвместен екип, координиран и ръководен от Министерството на отбраната, в който бяха включени представители от държавни структури, бизнеса и академичната общност, за представяне на Република България в учението с ролята на „активно играещ“. Участието в подобни инициативи допринася за усъвършенстване на уменията за действие в реалистични сценарии, тестване на различни методи за разследване и анализ на компютърни инциденти, както и споделяне на информация и обмяна на опит между отделните участници.

За повишаване на устойчивостта на информационните мрежи, през 2017 г. се извършваше периодичен анализ на уязвимостите и оценка на риска от кибератаки. В резултат на това, бяха предприети превантивни действия и се приложиха допълнителни мерки за сигурност.

6.7. Военна стандартизация, сертификация и кодификация

В областта на стандартизацията през 2017 г. беше организирана ратификацията и одобряването на около 100 стандартизационни документа на НАТО (STANAGs). Организирано беше прилагането на 149 стандартизационни документа и потвърждаване на прилагането за 61. Също така през отчетния период бяха преведени на български език 8 бр. стандарти на НАТО и по официални запитвания, постъпили от Офиса на НАТО по стандартизация са изготвени и изпратени 12 национални позиции.

Изготвени и изпратени в НАТО бяха национални отговори за ратификация на 86 STANAGs и национални отговори за потвърждаване прилагането на 61 STANAGs. Изпратена беше информация за Република България за включване в три стандартизационни документа на НАТО. Ежедневно беше актуализирана базата данни в информационна система „СТАНДАРТ“. През 2017 г. в системата бяха въведени 244 технически спецификации, приети от Съвета по въоръженията.

В съответствие с изискванията на съюзните публикации на НАТО-AQAP(s) бяха сертифицирани системите за управление на качеството в 25 търговски дружества, което е с 8% увеличение спрямо 2016 г. Извършени бяха надзори на системи за управление на качеството в 31 търговски дружества. Извършени бяха 25 сертификации и надзор на отбранителни продукти в търговски дружества, което е два пъти и половина в повече, спрямо предходния отчетен период.

През 2017 г. за летателна годност бяха сертифицирани 25 военни въздухоплавателни средства и на едно въздухоплавателно средство на Министерството на вътрешните работи. Бяха извършени седем проверки на военни въздухоплавателни средства с издадени сертификати за летателна годност и бяха отписани от регистъра четири броя военни въздухоплавателни средства.

За кодифициране на материални средства за нуждите на отбраната на страната, съгласно изискванията на Кодификационната система на НАТО се използваше софтуерния продукт Национален кодификационен инструмент „БУЛКОД“, собственост на Министерство на отбраната Република България. През 2017 г. бяха присвоени 467 нови български Стокови номера по НАТО (СНН), което е с 27% в повече от 2016 г. и 62 NCAGE19 кода на български фирми и организации, което е повишение с 51% спрямо предходната година. Към 31.12.2017 г. Министерството на отбраната е регистрирано като ползвател на 43 080 Стокови номера по НАТО (от общо над 17 млн. Стокови номера по НАТО в цялата база данни на Алианса), от които 15 233 са български Стокови номера по НАТО, което представлява увеличение с 4 % спрямо 2016 г. Също така бяха присвоени общо 1 165 NCAGE кода на български фирми производителки или доставчици на стоки, за нуждите на отбраната.

7. Изводи

През 2017 г. задълбочаването на процесите на дестабилизация в регионите на конфликти с геополитическа значимост, експанзионистичната политика на редица големи държави и предприеманите от тях действия за повишаване на военния им потенциал създадоха сериозни предизвикателства пред сигурността на Република България. Хибридните заплахи, в почти всички свои прояви, но особено международният тероризъм и киберпрестъпността, продължиха да оказват негативно влияние върху средата на сигурност. Продължава тенденцията на размиване на границите между вътрешната и външната сигурност и нарастването на взаимната зависимост между тях.

Нараства необходимостта от подобряване на механизмите за взаимодействие между институциите от целия сектор за сигурност и разработване на координирани политики и стратегическа концептуална рамка за противодействие на съвременните заплахи, включително и хибридните. Необходимо е на национално и съюзно ниво да продължи утвърждаването на всеобхватния подход към сигурността.

Нарастването на разходите за отбрана на 2% от БВП е приоритет на отбранителната политика на Република България като съюзник в НАТО и участник в Постоянното структурирано сътрудничество в отбраната на ЕС. Чрез разработения в Министерството на отбраната и одобрен от Министерския съвет на 04.01.2018 г. Национален план за повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП до 2024 г. Република България изпълни поетия от всички съюзници ангажимент за разработване на такива национални планове на специалната среща на НАТО на 25 май 2017 г. в Брюксел. Планът е израз на политическата воля на правителството за реализиране на ангажимента, поет на срещата на върха на НАТО в Уелс (2014) за поэтапно повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП до 2024 г., като 20% от тях бъдат за ново въоръжение и техника, както и за по-справедливо разпределение на тежестите в Алианса, което е в основата на съюзната солидарност.

Извлечените поуки от прегледа на изпълнението на Програма 2020 и прегледа на План 2020 ще послужат при предстоящата работата по изработването на следващия стратегически програмен документ за развитие на българските въоръжени сили за периода след 2020 г. Синхронизирането на този документ с Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2 % от БВП до 2024 г. е задължително, за да могат заложените цели и мерки да бъдат финансово обезпечени.

Българските въоръжени сили са в състояние да изпълняват задачите си по мисиите, произтичащи от конституционните задължения по гарантиране на суверенитета, независимостта и териториалната цялост на страната в рамките на колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. Това обаче продължава да се осъществява с редица затруднения и риск за хората, свързани с ограничените финансови ресурси, нарастващата некомплектованост с личен състав и лошото състояние на остарялото въоръжение и бойна техника. По тази причина, отделни задачи по мисия „Отбрана“ и мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“ се изпълняват с ограничения.

Забавянето или нереализирането на двата приоритетни за Военноморските сили инвестиционни проекта ще доведе до загуба на способности, а оттам и до невъзможност за изпълнение на задачите по защита на териториалната цялост и националните интереси в морските пространства и участие в колективната отбраната на НАТО.

Въпреки усилията за набиране и задържане на подготвен личен състав, проблемът с некомплектоваността с военнослужещи в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия остава. Независимо от предприетите действия и извършените промени, негативните тенденции за комплектуването и използването на доброволния резерв се запазват.

Въпросът с мотивацията за военна служба и предприемането на неотложни мерки за преодоляване на некомплектоваността с личен състав в българските въоръжени сили стои все по-остро на дневен ред. Това изисква спешни и комплексни мерки, които ангажират не само Министерството на отбраната, но и държавата като цяло.

Отпуснатите финансови средства за персонал силно ограничават възможността за попълване на вакантните длъжности. Некомплектоваността при офицерския състав се отразява и на системата

за командване и управление и е трудно решим във времето. Реалното окомплектоване на декларираните формирования се извършва с условности, което пък предизвиква компромиси при изпълнението на поетите съюзни ангажменти и увеличи дефицита от оперативни способности.

Процентът на окомплектованост с личен състав все още позволява изпълнението на задачи по планиране и провеждане на операции по трите мисии на българските въоръжени сили, но с някои ограничения. Заедно с ресурсните ограничения и остарялата техника дефицитът на кадри поставя формированията пред сериозни предизвикателства при тяхната подготовка, поддържането на бойна готовност и способности за изпълнение на по-сложни в технологично и тактическо отношение бойни задачи. Остава рискът от неефективно изпълнение на някои от основните задачи. Това се дължи основно на допълнителното натоварване на хората в отбраната по осигуряване на ежедневните и специфични дейности вследствие на нарастването на неокомплектоваността, текучеството на подготвени специалисти, както и поставянето на допълнителни задачи на въоръжените сили по охрана на границата и борбата с тероризма.

Забавянето на придобиването на нов тип боен самолет при неяснота относно ремонта и поддръжката на наличната авиационна техника поставя пред висок риск поддържането на способностите за изпълнение на задачите на Военновъздушните сили.

Запазва се тенденцията за намаляване на летателните часове на пилотите. Това противоречи на изискванията на съюзническите стандарти и политики и създава реална заплаха за необходимото ниво на безопасност на полетите, способностите за изпълнение на поетите съюзнически ангажменти и ограничава възможностите за обучение на млад летателен състав за изпълнение на дежурството по охрана на въздушното пространство на страната.

Радарното покритие продължава да се осигурява със затруднения, поради липса на резервни части. Реална е опасността през 2018 г. да се стигне до невъзможност за осигуряване с радиолокационна информация на системата за командване и управление на Военновъздушните сили, което може да възпрепятства надеждното изпълнение на задачите по охраната на въздушното пространство.

Във формированията продължава да няма бойна система с възможности за опознаване „Свой-чужд“ в Режим 5. Тази способност е финансово неосигурена и е реален рискът от неизпълнение на приетия срок за въвеждането ѝ до началото на януари 2019 г.

Съвместното изпълнение на мисията по охраната на въздушното пространство води до подобряване на подготовката на Военновъздушните сили и повишаване на оперативната съвместимост. Затова е наложително пълното използване на потенциала на съвместна охрана на въздушното пространство със сили и средства на съюзници от НАТО. Провеждането на такава мисия обаче не сменя отговорността от държавата да поддържа способности за гарантиране на въздушния суверенитет.

Въоръжените сили успешно изпълняват поставените им задачи в ръководени от НАТО, ЕС и ООН мисии и операции за гарантиране на международния мир и сигурност. Участието на български военнослужещи в тези мисии способстват за реализиране на интересите на страната в сферата на международната сигурност и е съществен стимул за повишаване на техния професионализъм и самочувствие.

Недостатъчното ресурсно осигуряване на въоръжените сили през последните години, в т. ч. и за изпълнение на пакета Цели за способности 2013 на НАТО, се запази като тенденция и през 2017г. Критично е положението с онези от тях, които са с настъпил или приближаващ срок за готовност. В резултат на финансовия недостиг част от декларираните формирования са сертифицирани с редица ограничения или с натрупано изоставане в плановите, което води до неизпълнение в срок на поетите съюзни ангажменти. Част от декларираните формирования губят вече придобити способности, поради затруднения, свързани с осигуряването на съвременна техника и специализирано оборудване. Изоставането в изпълнението на Целите за способности, както и закъснението в изграждането и подготовката на декларираните формирования продължава да поставя под въпрос доверието към страната ни като съюзник.

Водещ за отбранителната политика приоритет е изграждането на възпиращия и отбранителен потенциал на Алианса и по-конкретно - ангажиментите от срещите в Уелс (2014) и Варшава (2016).

Само пълното прилагане на мерките по Плана за действие за готовност на НАТО (Уелс, 2014) може да направи държавата способна да даде отговор на предизвикателствата на новата среда на сигурност.

Активното участие на Република България в изпълнението на мерките за Адаптирано предно присъствие на НАТО в Черноморския регион е необходимо предвид нарастващите предизвикателства на стратегическата среда. От решаващо значение в тази връзка е Република България най-пълна степен да дава своя принос към многонационалната бригада „Югоизток“ в Крайова, както и към Щаба на Многонационалната дивизия „Югоизток“ в Букурещ. Необходимо е и прилагане на конкретни мерки за укрепване на морската сигурност в Черно море в светлината на променящия се баланс на силите, в следствие на милитаризацията на Крим.

Присъединяването на Република България към процеса на Постоянното структурирано сътрудничество в отбраната на ЕС предоставя нови възможности за съвместно изграждане на способности, но същевременно изисква и конкретни ангажименти и усилия от българска страна. В контекста на българското председателство на Съвета на ЕС от ключово значение е съсредоточаването на усилията върху участието на страната в конкретни проекти.

Съвместните учения със съюзници от НАТО и партньори откриват нови възможности за подобряване на оперативната съвместимост и за изграждане на способностите на въоръжените сили. В този аспект следва да се търси участие не само в повече учения, но също така в отработването на по-сложни задачи. Особено полезно в този контекст е по-пълното използване на потенциала на съвместните българо-американски съоръжения при провеждането на такива учения.

Чрез използването на съвместните българо-американски съоръжения е постигнат значителен напредък както по отношение ефективността на провежданите съвместни подготовки и учения, така и при изпълнението на финансираните от САЩ инфраструктурни проекти. Развитието на сътрудничеството в отбраната със САЩ подпомага изпълнението на Целите за способностите на НАТО.

В днешните икономически реалности съвместното споделяне и използване на ресурси, съоръжения и техника придобива все по-важно значение. Участието в многонационални проекти по инициативите на НАТО и ЕС допринася за преодоляване недостига от способности и в подготовката на декларираните формирания. Участието в многонационални проекти по инициативите на НАТО „Интелигентна отбрана“ и на ЕС „Обединяване и споделяне“, както и по Концепцията „Рамкова нация“, способства за преодоляване недостига от критични за страната ни способности и в подготовката на декларираните формирания.

Нарастващите заплахи в киберпространството създават условия за увеличаване на уязвимостите на военните комуникационни и информационни системи за командване и управление на въоръжените сили. Това, в контекста на приемането на киберпространството в НАТО като отделен домейн за провеждане на операции, налага необходимостта от своевременно изграждане на способности по киберотбрана, съвместими с тези на НАТО, както и развитие на организационен и експертен капацитет и осигуряване на необходимите ресурси, обвързани с приоритетите и целите на Програма 2020 и План 2020.

Логистичната система на въоръжените сили поради финансовите затруднения не осигурява в пълна степен провеждането на подготовката, поддържането и генерирането на способности. Недостатъчно е ресурсното осигуряване и през 2017 г. Поддържането на изградените способности е силно затруднено и се характеризира с постоянно препланиране по приоритети на предоставените ресурси за възстановяване изправността на остаряло въоръжение и техника.

Задълбочава се проблемът със забавянето на процеса на утилизацията на излишните боеприпаси. Забавянето на утилизацията и несвоевременното извозване на закупените боеприпаси от фирмите-купувачи създават рискове по тяхното съхранение, не се освобождават складовите площи, необходими за съхранение на други боеприпаси и се увеличават разходите на военните формирания за съхранението им.

Успехът в борбата срещу тероризма изисква укрепване на сътрудничеството както между държавните институции, така и в международен план. Българските въоръжени сили имат своето място сред останалите държавни институции в противопоставянето на терористичните заплахи, но

те обаче не са водещи в тази дейност.

Необходимо е и постоянно усъвършенстване на способностите за ефективни публични стратегически комуникации по отношение на провежданата отбранителна политика и приоритетите на правителството в сферата на отбраната.

8. Направления за съсредоточаване на усилията

Министерството на отбраната остава приоритетно ангажирано с решаването на най-неотложните проблеми на въоръжените сили и изпълнението на целите от Програма 2020 и мероприятията по План 2020. Усилията до края на 2018 г. ще са насочени към:

- Изпълнение на дейностите по Програма 2020 и План 2020, отчитайки резултатите от прегледа на изпълнението им.
- Разработване на пътна карта за разработване на дългосрочна, всеобхватна и финансово осигурена Програма за развитие на въоръжените сили до 2032 г. и инициране на преглед на отбраната като основа за нейното разработване.
- Реализация на разчетите в Националния план за увеличаване на бюджета за отбрана на 2% от БВП до 2024 г.
- Разработване на Указания на министъра на отбраната по отбранителната политика за периода 2019-2022 г.
- Стартиране на трите основни модернизационни проекта за Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили и максимално, ефективно и ефикасно изразходване по предназначение на предвидените допълнителни средства за модернизация от централния бюджет за 2018 г.;
- Фокусиране на усилията върху попълване на вакантните места във въоръжените сили и окомплектоване на доброволния резерв.
- Изграждане на система за прозрачен и ясен подбор и кариерно развитие на военнослужещите и цивилните служители, включваща ефективен пакет от мерки за задържане на служба на подготвен и мотивиран личен състав и за повишаване на интересът към военната професия.
- Реализация на дейностите на Министерството на отбраната по ротационното председателство на Съвета на ЕС през първата половина на 2018 г.;
- Изграждане на способности за киберотбрана;
- Развитие на способности за ефективни публични стратегически комуникации във връзка с провежданата отбранителна политика.

* * *